

INCLUSION THAT TRANSFORMS LIVES

Turinys

Turinys

Santrauka	4
Ataskaitos tikslas	4
Pagrindinės išvados	4
Tobulinimo galimybės	5
Ivadas	5
Pagrindinės aplinkybės ir kontekstas	5
Ataskaitos tikslas	6
Ataskaitos struktūra	7
Metodika	7
Tyrimo metodas	7
Apimtis ir apribojimai	9
Tarpsektoriškumas ir sudėtinė diskriminacija	9
Duomenų spragos ir etiniai aspektai	10
Konkrečios šalies analizė	10
ISPANIJA	10
Santrauka	10
GRAIKIJA	14
Santrauka	14
LIETUVA	20
Santrauka	20
KIPRAS	22
Santrauka	22
AIRIJA	26
Santrauka	26
Lyginamoji analizė	28
Šalių panašumai ir skirtumai	28
Spragų nustatymas	29
Suderinimas su ES sistemomis	32
Rekomendacijos	34
Politikos tobulinimas	34
Institucinis stiprinimas	34
Tarpvalstybinio mokymosi galimybės	34
Ateities mokslinių tyrimų kryptys	35

Priedai	35
Interviu santrauka	35
AIRIJA	35
ISPANIJA	36
GRAIKIJA	38
KIPRAS	39
LIETUVA	41
Išvados	43

D2.1 ATASKAITA APIE PADĖTĮ ŠALYJE

Santrauka

Ataskaitos tikslas

Šioje ataskaitoje nagrinėjama LGBTQI+ teisių padėtis Ispanijoje, Graikijoje, Lietuvoje, Kipre ir Airijoje, daugiausia dėmesio skiriant politikos formavimui, įgyvendinimui ir translyčių bei interseksualių asmenų įtraukimui. Išvados skirtos padėti politikos formuotojams, institucijoms ir pilietinei visuomenei siekti lygybės ir skatinti įtrauktį.

Šioje ataskaitoje siekiama išsiaiškinti, su kokiais **sunkumais susiduria translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenės**, siekdamos gauti **tinkamas sveikatos priežiūros paslaugas ir lygias galimybes darbo rinkoje**, atliekant išsamius interviu ir įtraukiant suinteresuotąsias šalis. Ataskaitoje siekiama **apžvelgti dalyvaujančių šalių esamą politiką, teisinės sistemas ir iniciatyvas**. Projekto konsorciumas atliko išsamią esamos politikos ir teisinės bazės, susijusios su LGBTQI+ teisėmis ir translyčių bei interseksualių asmenų įtraukimu, analizę. Šioje analizėje buvo nagrinėjama, koku mastu ši politika užtikrina šių bendruomenių teises ir gerovę, įskaitant galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, galimybes darbo rinkoje ir apsaugą nuo diskriminacijos bei nelygybės. Be politikos analizės, ataskaitoje įvertintas esamos politikos įgyvendinimas praktikoje. Joje taip pat apsvarstytas atitinkamų institucijų, organizacijų ir suinteresuotųjų šalių, atsakingų už politikos įgyvendinimą, vaidmuo. Atlikus žemėlapių sudarymą, buvo galima atlikti lyginamąją politikos ir praktikos analizę penkiose šalyse.

Pagrindinės išvados

Dalyvaujančiose šalyse padaryta didelė pažanga, o Ispanija išsiskiria kaip lyderė LGBTQI+ teisių srityje. **Ispanijos Trans įstatymas (2023 m.)** leidžia translyčiams save identifikuoti, o **Zerolo įstatymas (2022 m.)** garantuoja apsaugą nuo diskriminacijos. Panašiai ir Graikija priėmė novatoriškus teisės aktus, įskaitant tos **pačios lyties asmenų santuokų įteisinimą (2024 m.)** ir **konversinės terapijos draudimą**. Lietuva, priėmusi **2022 m. medicininės gaires**, tapo struktūrinio požiūrio į translyčių sveikatos priežiūrą pradininke, nors platesnės apsaugos vis dar trūksta. Kipras **kriminalizavo konversijos terapiją** ir inicijavo informuotumo didinimo kampanijas, o Airijoje griežta **teisinė sistema aiškiai saugo lytinę tapatybę ir išraišką**, užtikrindama įtrauktį užimtumo, sveikatos priežiūros ir švietimo srityse.

46% of LGBTI of people are **never open** to medical staff or healthcare providers about being LGBTI.

19% of lesbian, gay and bisexual people, 35% of trans people and 32% of intersex people felt **discriminated against at work** in the previous year.

Nepaisant šios pažangos, iššūkių vis dar išlieka. Politikos įgyvendinimas lieka nenuoseklus, ypač kaimo ir konservatyviuose regionuose. Translyčiai ir interseksualūs asmenys susiduria **su sistemine kliūtis, trukdančiomis gauti sveikatos priežiūros paslaugas**, kurias dar labiau apsunkina diskriminacinis požiūris ir išteklių trūkumas. Be to, vis dar esama teisėkūros spragų, ypač pripažįstant nebinarinius ir interseksualius asmenis ir sprendžiant tarpsektorinės diskriminacijos problemas.

Tobulinimo galimybės

Išvados pabrėžiama, kaip svarbu pasinaudoti tarpvalstybine gerosios praktikos kaita. Ispanijos ir Airijos progresyvios teisinės sistemos gali tapti **apsaugos stiprinimo pavyzdžiu**, o Graikijos vykdomos įtraukios reformos rodo praktinius santuokų lygybės ir interseksualių asmenų teisių užtikrinimo būdus. Suderinus šalių teisinės sistemas, būtų galima sukurti bendrus savęs identifikavimo, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir antidiskriminacinių priemonių standartus. Labai svarbu stiprinti gebėjimus, įskaitant sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų, politikos formuotojų ir teisėsaugos institucijų mokymus. Šios iniciatyvos užtikrintų geresnį LGBTQI+ teisių supratimą ir pagerintų politikos įgyvendinimą. Visuomenės informavimo kampanijoms taip pat turėtų būti teikiamas prioritetas, kad būtų kovojama su stigma ir skatinamas visuomenės pritarimas, taip sukuriant palankią įtraukties aplinką.

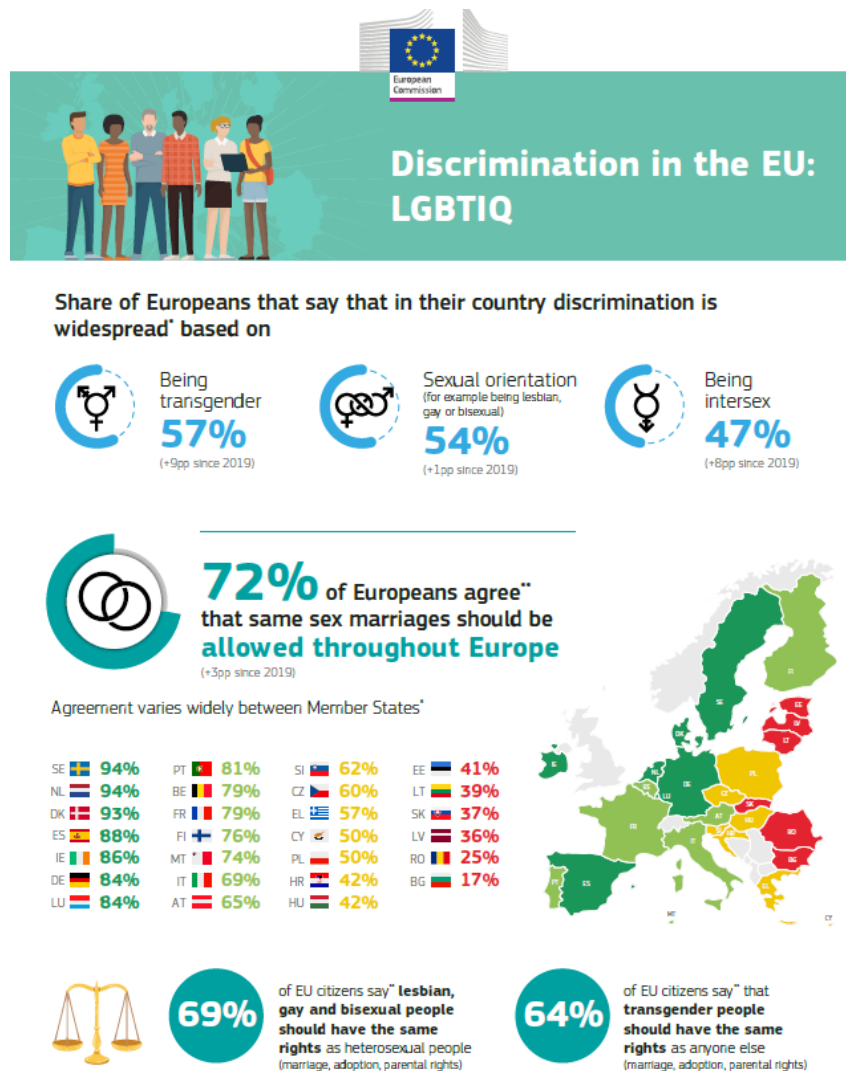
Įvadas

Pagrindinės aplinkybės ir kontekstas

LGBTQI+ teisės visoje Europoje vis labiau pripažįstamos kaip labai svarbios kuriant įtraukią visuomenę, kurioje užtikrinamas žmogaus orumas ir lygybė. Nors daugelis Europos šalių padarė didelę pažangą stiprindamos LGBTQI+ apsaugą, vis dar išlieka iššūkių, ypač translyčiams ir interseksualiems asmenims, kurie dažnai susiduria su unikaliomis kliūtis, trukdančiomis naudotis teisėmis, sveikatos priežiūra ir apsauga nuo diskriminacijos. Šių grupių įtraukties klausimas yra ne tik teisingumo, bet ir pagrindinių žmogaus teisių principų laikymosi klausimas.

Europos Sąjunga (ES) atlieka svarbų vaidmenį **užtikrinant žmogaus teises ir kovojant su diskriminacija**, suteikdama valstybėms narėms pagrindą apsaugoti LGBTQI+ asmenis. ES

direktyvomis ir strategijomis, pavyzdžiui, **LGBTIQ+ lygybės strategija 2020-2025 m.**, siekiama dalytis pastangomis visame regione, užtikrinant, kad politika būtų orientuota į visų asmenų poreikius, nepriklausomai nuo jų lytinės tapatybės, seksualinės orientacijos ar lyties požymių. Dalyvaujančios šalys, įskaitant Ispaniją, Graikiją, Lietuvą, Kiprą ir Airiją, prisideda prie šios bendros vizijos įgyvendinimo, įgyvendindamos politiką, kuri apsaugo LGBTIQ+ bendruomenes ir kartu šalina nuolatines teisės aktų vykdymo ir visuomenės pripažinimo spragas.

Šaltinis: Specialioji "Eurobarometro" apklausa 535: Diskriminacija ES, infografika. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>.

Ši ataskaita ypač aktuali, nes LGBTIQ+ problemos vis labiau pripažįstamos tarptautiniu mastu ir neatidėliotinai reikia kurti įtraukią politiką, kuri atspindėtų įvairią tikrovę. Daugiausia dėmesio skiriant translyčių ir interseksualių asmenų įtraukčiai, joje siekiama atkreipti dėmesį į sritis, kuriose reikia imtis papildomų veiksmų, kad būtų panaikintas atotrūkis tarp politikos ir praktikos.

Tikslas

Šiame dokumente pateikiama išsami LGBTIQ+ teisių ir politikos apžvalga dalyvaujančiose šalyse, daugiausia dėmesio skiriant translyčiams ir interseksualiems asmenims. Tyrimas apėmė išsamią teisės aktų sistemos, politikos iniciatyvų ir jų įgyvendinimo praktikoje apžvalgą. Buvo nagrinėjama, koku mastu esamos priemonės užtikrina LGBTIQ+ asmenų teises ir gerovę, ypač tokiose svarbiuose

srityse kaip sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas, apsauga darbo vietoje ir apsauga nuo diskriminacijos.

Išanalizavus šias išvadas, ataskaitoje nustatyti bendri iššūkiai, galimybės ir geroji praktika, leidžianti atlikti lyginamąją politikos ir praktikos įvairiose šalyse analizę. Galutinis tikslas – paremti tarpvalstybinio mokymosi ir derinimo pastangas, pateikiant gaires, kaip stiprinti LGBTQI+ įtrauktį, kartu atsižvelgiant į specifinius marginalizuotų grupių poreikius. Šis rezultatas atitinka platesnius projekto tikslus, kuriais siekiama skatinti lygybę ir užtikrinti, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje.

Ataskaitos struktūra

Ataskaita suskirstyta į keletą pagrindinių skyrių, kad skaitytojas galėtų susipažinti su jos išvadomis ir rekomendacijomis. Po šios įžangos skyriuje "Metodologija" aprašomas tyrimo metodas, įskaitant dokumentais pagrįstą politikos analizę ir įžvalgas, gautas iš interviu su suinteresuotosiomis šalimis. Konkrečios šalies analizės skyriuje gilinamasi į kiekvienos dalyvaujančios šalies politiką ir teisinės sistemas, nagrinėjant jų privalumus, trūkumus ir įgyvendinimo problemas. Lyginamojoje analizėje nustatomi šalių panašumai, skirtumai ir derinimo galimybės, o skyriuje "Rekomendacijos" pateikiami tiksliniai pasiūlymai, kaip pagerinti LGBTQI+ teises ir apsaugą. Ataskaitos pabaigoje pateikiama pagrindinių interviu su suinteresuotosiomis šalimis išvadų santrauka ir LGBTQI+ įtraukties didinimo vizija visoje Europoje. Pateikdama struktūrizuotą ir išsamų temos nagrinėjimą, ši ataskaita siekia prisidėti prie nuolatinių pastangų užtikrinti **LGBTQI+ asmenų lygybę ir orumą** visose dalyvaujančiose šalyse.

Metodologija

Tyrimo metodas

Šios ataskaitos tyrimas atliktas derinant dokumentų analizę ir interviu su suinteresuotosiomis šalimis. **Atliekant dokumentinį tyrimą buvo išsamiai apžvelgtos esamos teisinės sistemos, politika ir iniciatyvos, susijusios su LGBTQI+ teisėmis dalyvaujančiose šalyse.** Buvo nagrinėjami antidiskriminaciniai įstatymai, nuostatos dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo, apsaugos darbo vietoje ir lytinės tapatybės pripažinimo mechanizmai. Be to, siekiant išsamiai susipažinti su kiekvienos šalies teisine ir politine aplinka, buvo analizuojamos konkrečios šalies ataskaitos, akademiniai tyrimai ir politikos priemonės. Siekiant sistemingai rinkti informaciją apie dalyvaujančių šalių politiką, teisinės sistemas ir iniciatyvas, buvo parengtas išsamus duomenų rinkimo šablonas, kuris padėjo atlikti analizę. Ši struktūrizuota priemonė užtikrina **nuoseklų požiūrį į duomenų rinkimą ir analizę, leido nustatyti trūkumus, stipriąsias puses ir derinimo galimybes.** Šabloną sudarė aštuoni pagrindiniai skyriai, kurių kiekvienas skirtas konkretiems LGBTQI+ politikos formavimo ir įgyvendinimo aspektams. Jis palengvino esminių detalių, tokių kaip politikos tikslai, vykdymo užtikrinimo mechanizmai, suinteresuotųjų šalių atsiliepimai ir išmatuojami rezultatai, dokumentavimą. Pavyzdžiui, 2 skirsnyje daugiausia dėmesio skirta politikos apibendrinimui, įskaitant jos nuostatas, tikslines grupes ir įgyvendinimo terminus. 3 ir 4 skirsniuose buvo vertinamas įtraukumas, veiksmingumas ir politikos taikymo sritis, įtraukiant įžvalgas apie diskriminaciją sankirtose ir regioninius skirtumus. Be to, pabrėžta suinteresuotųjų šalių perspektyva, numatant, kad

partneriai dokumentuotų LGBTQI+ bendruomenių, teisių gynimo grupių ir institucijų atsiliepimus. Šis kokybinis indėlis pagilino analizę, išryškindamas tiek praktinius politikos įgyvendinimo iššūkius, tiek sėkmingus pavyzdžius. Kiekybiniai duomenys, pavyzdžiui, statistiniai duomenys apie praneštą diskriminaciją ir išspręstus atvejus, taip pat buvo įtraukti į 7 skyrių, kad būtų galima išmatuoti esamų sistemų poveikį.

Naudodamasis šiuo išsamiu šablonu konsorciumas užtikrino, kad duomenys būtų renkami kruopščiai, standartizuotai ir atitiktų projekto tikslus. Šis metodas leido atlikti išsamią lyginamąją dalyvaujančių šalių analizę, kuri tapo šioje ataskaitoje pateiktų išvadų ir rekomendacijų pagrindu.

Pokalbiai su suinteresuotosiomis šalimis papildė dokumentinį tyrimą, nes suteikė kokybinių įžvalgų apie politikos įgyvendinimą ir visuomenės požiūrį. Tarp pagrindinių suinteresuotųjų šalių buvo valstybės institucijų atstovai, LGBTQI+ organizacijų atstovai, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai, teisės ekspertai ir bendruomenių advokatai. **Interviu metu buvo nagrinėjamos tokios temos kaip politikos įgyvendinimas, iššūkiai, su kuriais susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys, ir geroji praktika, skirta integracijai skatinti.** Interviu formatas apėmė pusiau struktūruotus interviu, kurie leido dalyviams pasidalyti išsamiomis perspektyvomis ir kartu aptarti pagrindines dominančias sritis. Partnerystė sukūrė patikimą interviu sistemą, skirtą translyčiams ir interseksualiems asmenims, medicinos specialistams ir darbdaviams. **Sistema buvo orientuota į kasdienių liudijimų apie tarpsritinę diskriminaciją ir nelygybę fiksavimą, siekiant sutelkti suinteresuotąsias šalis sisteminiams pokyčiams.** Aiškios gairės užtikrino informuoto asmens sutikimą, o interviu rengėjai, siekdami veiksmingai įtraukti dalyvius, taikė tarpsektorinį požiūrį. Interviu leido iš pirmų lūpų susipažinti su iššūkiais, su kuriais susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys, kartu skatinant suinteresuotųjų šalių įsitraukimą.

INTERVIEW DESCRIPTION

T2.3 Intersectional Inequality in Everyday Narratives: insights from Stakeholder Focus Groups

The objective is to create a robust framework for conducting interviews with trans and intersex individuals, medical professionals, and employers while integrating stakeholder focus groups to promote sustainable change in the rights and opportunities of these communities.

Tiksliniai klausimai buvo skirti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui, diskriminacijai, įsidarbinimo kliūtims ir visuomenės požiūriui tirti. Kiekvienas partneris taip pat atliko fokusuotas grupines diskusijas su dešimčia suinteresuotųjų šalių, įskaitant translyčius ir interseksualius asmenis, medicinos specialistus ir darbdavius. Interviu truko valandą, buvo užpildytos registracijos formos, sutikimo sutartys ir klausimynai po susitikimo. Sesijose buvo pasitelktos diskusijos, vaizdinės priemonės ir veiksmų planavimo užduotys, siekiant gilesnio įsitraukimo. Iš viso dalyvavo 225 suinteresuotosios šalys: **translyčiai ir interseksualūs asmenys, medicinos specialistai ir darbdaviai.** Kiekvienas partneris surengė šią tikslinę grupę, kad patikslintų projekto tikslus ir

prisidėtų prie politikos analizės. Tarpsektorinis požiūris užtikrino, kad būtų formuojama įvairi grupė, atsižvelgiant į dalyvių rasę, socialinį ir ekonominį statusą bei kitus tapatybės bruožus.

Interviu temos skyrėsi priklausomai nuo suinteresuotųjų grupių. Translyčiai ir interseksualūs asmenys aptarė sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, teisinį pripažinimą, užimtumą ir visuomenės spaudimą. Medicinos specialistai kalbėjo apie politiką, kliūtis įtraukiai sveikatos priežiūrai ir išankstines nuostatas, o darbdaviai nagrinėjo įtrauktį darbo vietoje, įdarbinimo iššūkius ir klaidingus įsitikinimus.

Tyrėjai buvo skatinami pritaikyti ir išplėsti diskusijas už iš anksto parengtų klausimų ribų, kad būtų gauta išsamesnių įžvalgų. Lankstumas leido užmegzti organiškų pokalbių, atskleidžiančių vertingas perspektyvas, kurios kitu atveju galėjo likti neištirtos.

Apimtis ir apribojimai

Šiuo tyrimu siekta išsamiai apžvelgti LGBTQI+ teises ir politiką Ispanijoje, Graikijoje, Lietuvoje, Kipre ir Airijoje. Nors buvo dedamos didelės pastangos, kad būtų įtraukti **įvairūs duomenys ir perspektyvos, reikėtų pripažinti tam tikrus apribojimus**. Pirma, įvairiose šalyse buvo skirtingai prieinami duomenys, o kai kuriuose regionuose trūko išsamios informacijos apie LGBTQI+ asmenų gyvenimišką patirtį arba politikos rezultatus. Dėl to kilo sunkumų rengiant vienodai išsamią visų šalių analizę. Be to, Ispanijoje ir Graikijoje konsorciame dalyvavo daugiau organizacijų, todėl buvo gauta daugiau informacijos ir duomenų iš šių šalių.

Be to, tyrimo apimtis buvo sutelkta į translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimą į platesnę LGBTQI+ politiką. Nors šis dėmesys buvo būtinas, jis galėjo apriboti kitų LGBTQI+ pogrupių analizės išsamumą. Geografiniai skirtumai taip pat išryškėjo kaip riba, nes kaimo vietovės dažnai buvo nepakankamai atstovaujamos duomenyse ir interviu. Nepaisant šių trūkumų, išvados suteikia tvirtą pagrindą suprasti dabartinę LGBTQI+ teisių būklę ir nustatyti siektinas pažangos kryptis.

Tarpsektoriškumas ir sudėtinė diskriminacija

LGBTQI+ asmenys patiria diskriminaciją ne izoliuotai – daugelis jų susiduria su kompleksinėmis kliūtimis dėl susikertančių tapatybių, pavyzdžiui, rasės, etninės kilmės, negalios, socialinio ir ekonominio statuso ar migracijos statuso. Šie persidengiantys veiksniai gali turėti didelės įtakos galimybėms naudotis teisėmis, paslaugomis ir saugumu.

Rasinės ir etninės mažumos LGBTQI+ bendruomenėse dažnai susiduria su dviguba marginalizacija. Pavyzdžiui, rasinės kilmės translyčiai asmenys gali susidurti su papildomais stereotipais įsidarbinimo ar sveikatos priežiūros kontekste, ypač šalyse, kuriose sisteminis rasizmas vis dar nepakankamai sprendžiamas. Kai kuriais atvejais rasinė ar etninė kilmė gali sustiprinti visuomenės atstūmimą ar nematomumą, ypač regionuose, kuriuose antirasistinės sistemos yra ribotos.

Migrantai ir prieglobsčio prašytojai LGBTQI+ asmenys susiduria su ypač didelėmis problemomis. Teisinis lyties pripažinimas gali būti neprieinamas migrantams be dokumentų, o prieglobsčio suteikimo procedūrose dažnai tinkamai neįvertinama rizika, su kuria LGBTQI+ prašytojai susiduria savo kilmės šalyse. Kalbos barjerai, deportacijos baimė ir nenuosekli teisinė apsauga dar labiau didina jų atskirtį, ypač kai sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir teisinis pripažinimas priklauso nuo gyvenamosios vietos statuso.

Asmenys su negalia, kurie taip pat yra LGBTQI+, gali susidurti su dar didesnėmis kliūtimis ieškodami tinkamų paslaugų. Diskriminaciją sveikatos priežiūros ar švietimo srityje dažnai sustiprina gebėjimus varžančios prielaidos, todėl atskirtis atsiranda net ir tose sistemose, kurios nominaliai skirtos mažumoms apsaugoti. Įtraukiuose mokymuose, skirtuose paslaugų teikėjams, retai kalbama ir apie negalią, ir apie lyties ir (arba) seksualinę įvairovę, todėl lieka didelių tarpsektorinės priežiūros ir pripažinimo spragų.

Šiuo metu tik kelios šalys sistemingai renka suskirstytus duomenis apie šias susikertančias tapatybes. Šis matomumo trūkumas apsunkina politikos formavimą ir trukdo kurti tikslines, teisingas intervencines priemones. Siekiant išspręsti šią problemą, į nacionalines strategijas turi būti įtraukti susikertantys rodikliai, užtikrintas paslaugų prieinamumas ir aktyviai įtrauktos organizacijos, atstovaujantys daugialypės marginalizacijos bendruomenėms.

Pagrindinės rekomendacijos:

- Į nacionalines LGBTQI+ duomenų rinkimo ir stebėsenos sistemas įtraukti tarpsektorines kategorijas.
- Įtraukti migrantų, neįgaliųjų ir rasinio teisingumo organizacijas į LGBTQI+ politikos formavimą ir konsultacijas.
- Finansuoti tikslinę pagalbą ir paslaugas LGBTQI+ asmenims iš marginalizuotų pogrupių.

Duomenų spragos ir etiniai aspektai

Nors šioje ataskaitoje stengiamasi išsamiai ir tiksliai atspindėti translyčių ir interseksualių asmenų gyvenimišką patirtį penkiose dalyvaujančiose šalyse, reikia pripažinti keletą duomenų ir etinių apribojimų. Pirma, su interseksualiais asmenimis susijusių duomenų prieinamumas ir detalumas tebėra labai ribotas. Daugelyje kontekstų interseksualūs asmenys oficialioje statistikoje nepripažįstami kaip atskira demografinė grupė, o jų patirtys dažnai supriešinamos su kitų LGBTQI+ tapatybių patirtimis, taip paslepiant specifinį pažeidžiamumą ir sveikatos priežiūros poreikius.

Be to, interseksualių ir translyčių tapatybės stigmatizavimas ir baimė būti diskriminuojamiems ar išaiškintiems galėjo paskatinti kai kuriuos asmenis atsisakyti dalyvauti tyrime arba nepranešti apie asmeninę patirtį. Dėl to atsiranda atsakymų šališkumo tikimybė, ypač tuose regionuose, kur LGBTQI+ teisės mažiau pripažįstamos arba kur institucinis pasitikėjimas yra menkas.

Etikos požiūriu buvo labai stengiamasi užtikrinti savanorišką dalyvavimą, informuoto asmens sutikimą ir konfidencialumą, ypač interviu su marginalizuotomis ar teisiškai nepripažintomis grupėmis metu. Nepaisant to, etiniai apribojimai riboja prieigą prie kai kurių labai pažeidžiamų pogrupių, pavyzdžiui, dokumentų neturinčių migrantų ar globėjų sutikimo neturinčių jaunuolių. Dėl šių priežasčių galėjo atsirasti kokybinių duomenų reprezentatyvumo spragų.

Galiausiai, dėl partnerių organizacijų skaičiaus ir pajėgumų skirtumų įvairiose šalyse, duomenų apimtis ir išsamumas buvo paskirstyti nevienodai. Ispanija ir Graikija pateikė daugiau duomenų dėl didesnės institucinės paramos ir aktyvesnio suinteresuotųjų šalių dalyvavimo. Šie skirtumai atsispindi santykiname konkrečių šalių analizės turtingume.

Konkrečios šalies analizė

Santrauka

Per pastaruosius kelis dešimtmečius Ispanija padarė didelę pažangą stiprindama LGBTQI+ bendruomenės teises ir tapo viena pažangiausių Europos šalių teisinės apsaugos ir visuomenės pripažinimo požiūriu. 2005 m. Ispanija įteisino tos pačios lyties asmenų santuokas **įstatymu Nr. 13/2005** ir tapo viena pirmųjų šalių pasaulyje. 2007 m. priimtas **Lyties tapatybės įstatymas** (Ley 3/2007), pagal kurį asmenims leidžiama teisėtai keisti lytį, nereikalaujant chirurginės operacijos ar sterilizacijos - tai didelis žingsnis į priekį translyčių teisių srityje. 2022 m. priimtas **Išsamus vienodo požiūrio ir nediskriminavimo įstatymas** (Ley 15/2022), dar žinomas kaip Zero lo įstatymas, yra svarbus antidiskriminacinis įstatymas, kuriuo LGBTQI+ asmenys apsaugomi nuo diskriminacijos įvairiose srityse, įskaitant įdarbinimą, švietimą, būstą ir galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis. Į jį taip pat įtrauktos nuostatos dėl neapykantos nusikaltimų prieš LGBTQI+ bendruomenę nagrinėjimo. Be to, Ispanija įgyvendino svarbias reformas, kuriomis siekiama apsaugoti ir remti LGBTQI+ asmenis, įskaitant **Demokratinės atminties įstatymą** (Ley 20/2022), kuriuo pripažįstami ir kompensuojami frankistinio režimo metu persekioti LGBTQI+ asmenys, ir **Trans įstatymą** (Ley 4/2023), kuris leidžia translyčiams asmenims save identifikuoti ir gauti lytį patvirtinančias sveikatos priežiūros paslaugas.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Visapusiškas įstatymas 15/2022 (Ley Integral para la Igualdad de Trato y la No Discriminación)

Priėmimo data: 2022 m. liepos 12 d.

Atsakingoji institucija: Ispanijos parlamentas

Tikslinė populiacija: LGBTQI+ asmenys

Apžvalga ir tikslai

Išsamus įstatymas Nr. 15/2022, vadinamas Zero lo įstatymu, yra svarbus teisės aktas, kuriuo siekiama užtikrinti vienodą požiūrį į LGBTQI+ asmenis Ispanijoje ir jų apsaugą nuo diskriminacijos. Įstatymu draudžiama diskriminacija įvairiose gyvenimo srityse, įskaitant užimtumą, švietimą, būstą ir viešąsias paslaugas, taip pat nustatomos griežtesnės baudmės už neapykantos nusikaltimus prieš LGBTQI+ asmenis. Jo tikslas - skatinti labiau įtraukią ir lygiavertę visuomenę, užtikrinant, kad LGBTQI+ asmenys galėtų gyventi nebijodami persekiojimo, diskriminacijos ar smurto. Įstatyme taip pat pabrėžiama visuomenės sąmoningumo didinimo svarba kovojant su visuomenės prietarais. Šiuo įstatymu draudžiama diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės įvairiuose sektoriuose, įskaitant užimtumą, švietimą, būstą ir galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis. Jame neapykantos nusikaltimai, nukreipti prieš LGBTQI+ asmenis, traktuojami kaip sunkūs nusikaltimai, už kuriuos taikomos griežtesnės baudmės. Juo siekiama užtikrinti griežtesnę teisinę apsaugą ir skatinti LGBTQI+ asmenų lygybę, didinti visuomenės informuotumą ir skatinti įtraukią visuomenę.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Įstatymas 3/2007 dėl lytinės tapatybės ir seksualinės orientacijos (Ley 3/2007 sobre identidad de género y orientación sexual)

Priėmimo data: 2007 m. liepos mėn.

Atsakingoji institucija: Ispanijos vyriausybė

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys, interseksualūs asmenys

Apžvalga ir tikslai

2007 m. liepos 15 d. priimtas Įstatymas Nr. 3/2007 yra esminis Ispanijos įsipareigojimo skatinti translyčių teises etapas. Šiuo įstatymu teisiškai pripažįstama translyčių lytinė tapatybė, nereikalaujant invazinių medicininių procedūrų, tokių kaip chirurginė operacija ar sterilizacija - pažangus požiūris, neturintis analogų daugelyje tuometinės Europos šalių. Dėmesį sutelkęs į apsisprendimo teisę, įstatymas gerokai pagerino translyčių socialinę integraciją ir gyvenimo kokybę Ispanijoje. Įstatymu siekiama užtikrinti lygybę, užkirsti kelią diskriminacijai dėl lyties ir skatinti visuomenės pritarimą įvairioms lytinėms tapatybėms. Ley 3/2007, žinomas kaip "Trans įstatymas", žymi svarbų žingsnį pripažįstant lytinę tapatybę, nes leidžia translyčiams asmenims keisti savo asmens duomenis oficialiuose dokumentuose, nereikalaujant lytį patvirtinančios operacijos ar sterilizacijos. Šia novatoriška nuostata įtvirtinamas apsisprendimo principas, užtikrinantis, kad teisinė tapatybė atitiktų gyvenimišką patirtį. Konstituciniu lygmeniu įstatymu įgyvendinamos kovos su diskriminacija priemonės, išplečiama apsauga įdarbinimo, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse, kad būtų užtikrintas vienodas požiūris ir įtrauktis. Be to, įstatymu sprendžiama smurto dėl lyties problema, įgyvendinant apsaugos priemones ir paramos programas, ypač skirtas interseksualiems asmenims, kurie yra pažeidžiami dėl diskriminacijos. Darbo rinkoje įstatymas įpareigoja dideles įmones parengti lygybės planus, kad būtų pašalintos kliūtys, su kuriomis susiduria translyčiai ir interseksualūs asmenys įdarbinant ir siekiant karjeros. Be to, jis skatina švietimą ir kultūrinį sąmoningumą per programas, kuriomis griunami lyčių stereotipai ir skatinamas priėmimas mokyklose ir žiniasklaidoje. Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas taip pat yra prioritetas, užtikrinant visapusišką priežiūrą, įskaitant lytį patvirtinantį gydymą, kartu kovojant su diskriminacija medicinos įstaigose. Siekiant apsaugoti asmenis, pranešančius apie nevienodą elgesį, įstatyme numatyta atsakomųjų veiksmų apsauga, ypač darbovietėse, užtikrinant teisinę gynybą ir nešališką bylos nagrinėjimą. Be to, įstatymu Nr. 3/2007 didinamas atstovavimas kultūrai, skatinant lyčių pusiausvyrą sprendimus priimančiose meno ir žiniasklaidos institucijose, didinant translyčių ir interseksualių asmenų matomumą ir įtrauktį į visuomenę.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Trans įstatymas (Ley para la igualdad real y efectiva de las personas trans y para la garantía de los derechos de las personas LGTBI, Ley 4/2023)

Priėmimo data: 2023 m. vasario mėn.

Atsakingoji institucija: Ispanijos parlamentas

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys

Apžvalga ir tikslai

2023 m. kovą Ispanijoje priimtas Translyčių įstatymas (Ley 4/2023) yra permainingas teisės aktas, kuriuo siekiama užtikrinti translyčių asmenų teises ir apsaugą. Jis leidžia vyresniems nei 16 metų asmenims savarankiškai nustatyti savo lytį ir ją keisti oficialiuose dokumentuose be gydytojo patvirtinimo. Nepilnamečiai nuo 14 iki 16 metų taip pat gali savarankiškai nustatyti savo lytį gavę tėvų sutikimą. Įstatymu sudaromos palankesnės sąlygos lengviau gauti lytį patvirtinančias sveikatos priežiūros paslaugas, pavyzdžiui, hormonų terapiją, ir draudžiama žalinga praktika, pavyzdžiui, konversinė terapija. Be to, juo stiprinama apsauga nuo diskriminacijos pagrindinėse srityse, tokiose kaip užimtumas, švietimas ir viešosios paslaugos, tačiau vis dar neįtraukiamas nebinarinis pripažinimas ir nustatomi apribojimai jaunesniems nepilnamečiams. Įstatymu užtikrinamos lygios translyčių asmenų teisės, įskaitant galimybę patiems identifikuoti savo lytį oficialiuose dokumentuose be gydytojo patvirtinimo (vyresniems nei 16 metų asmenims). Jis suteikia teisę nepilnamečiams nuo 14 iki 16 metų save identifikuoti su tėvų sutikimu. Įstatymas taip pat palengvina galimybę gauti lytį patvirtinančias sveikatos priežiūros paslaugas, pavyzdžiui, hormonų terapiją, be tėvų sutikimo vyresniems nei 16 metų asmenims. Juo uždrausta konversinė terapija ir sustiprinta antidiskriminacinė apsauga įdarbinimo, švietimo ir viešųjų paslaugų srityse. Nors ir reikšminga, joje neleidžiama pripažinti nebinarinės lyties ir nustatomi apribojimai nepilnamečiams iki 14 metų.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Kovo 29 d. Įstatymas Nr. 2/2016 dėl translyčių ir interseksualių asmenų apsaugos, veiksmingos lygybės ir nediskriminavimo Madrido bendruomenėje.

Atsakinga institucija: Madrido autonominės bendruomenės prezidentūra

Tikslinė populiacija: Daugiausia translyčiai ir interseksualūs asmenys, taip pat jų šeimos ir paramos tinklai.

Apžvalga ir tikslai

Įstatyme nustatytos priemonės, skirtos užtikrinti pagarbą tapatybei ir lyties išraiškai, įskaitant lyties pripažinimą administraciniuose dokumentuose be medicininių ar psichologinių reikalavimų. Juo taip pat skatinama įgyvendinti specialias programas tam tikrose srityse, pavyzdžiui, sveikatos, švietimo ir užimtumo, siekiant užtikrinti lygias galimybes ir užkirsti kelią diskriminacijos atvejams. Šis įstatymas taip pat verčia valstybines institucijas plėtoti informavimo ir mokymo veiklą, kad būtų užtikrintas jo įgyvendinimas ir skatinamas pagarbų sambūvis. Garantuoja galimybę gauti sveikatos priežiūros paslaugas, pritaikytas konkrečioms translyčių ir interseksualių asmenų poreikiams, įskaitant lytį patvirtinančią priežiūrą.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Ley 20/2022, de 19 de octubre, de Memoria Democrática

Priėmimo data: 2022 m.

Atsakingoji institucija: Ispanijos valstybė (valstybės teisės aktai)

Apžvalga ir tikslai

Demokratinės atminties įstatymas yra labai svarbi teisinė sistema, skirta Ispanijos istorinei atminčiai atkurti, saugoti ir skleisti. Pagrindinis jo tikslas - skatinti žinias ir informuotumą apie kovas už demokratines vertybes ir pagrindines teises visoje Ispanijos šiuolaikinėje istorijoje. Įstatymas skatina kartų sanglaudą ir solidarumą, pabrėždamas konstitucinius principus, bendras vertybes ir laisvių gynimą.

Įstatymo esmė - pripažįstama ir nagrinėjama neteisybė, kurią patyrė asmenys ir grupės per Ispanijos pilietinį karą (1936-1939 m.) ir vėlesnę frankistų diktatūrą (1939-1978 m.). Šiuo laikotarpiu buvo plačiai paplitęs persekiojimas ir represijos dėl politinių, ideologinių, religinių ar asmeninių įsitikinimų, įskaitant smurtą prieš asmenis dėl jų orientacijos ar seksualinės tapatybės. Įstatymu oficialiai pripažįstamos šios skriaudos, siūloma atlyginti aukoms padarytą žalą ir išsaugoti jų palikimą kaip Ispanijos istorinės sąmonės dalį.

Santrauka

Graikija žengė svarbius žingsnius gerindama LGBTQI+ asmenų teisinę ir socialinę padėtį, priimdama daugybę pažangių įstatymų, skirtų tokioms svarbioms sritims kaip santuokų lygybė, įvaikinimo teisės, apsauga darbo vietoje ir interseksualių nepilnamečių autonomija, ir taip pademonstravo didėjantį įsipareigojimą siekti lygybės ir žmogaus teisių. **Civilinės santuokos lygybės įstatymu (Įstatymas Nr. 5 089, 2024 m.)** įteisintos tos pačios lyties asmenų santuokos, suteikiant LGBTQI+ poroms tokias pačias teises ir pripažinimą kaip ir heteroseksualioms poroms. Šis įstatymas taip pat atvėrė duris **bendram** tos pačios lyties porų **įvaikinimui**, ištaisydamas ilgą laiką egzistavusią nelygybę ir patvirtindamas LGBTQI+ šeimų teisėtumą. Be to, tėvystės išmokos, pavyzdžiui, motinystės pašalpos, buvo pradėtos taikyti tos pačios lyties poroms, taip suteikiant esminę paramą šioms šeimoms. 2022 m. **Sveikatos visiems įstatymu uždrausta "konversinė terapija"** apsaugo LGBTQI+ asmenis, ypač nepilnamečius ir pažeidžiamus suaugusiuosius, nuo žalingos ir diskredituotos praktikos, kuria siekiama pakeisti jų seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę. Panašiai ir **2022 m. Pagalbinio apvaisinimo reformos įstatymu (Įstatymas Nr. 4 958)** ribojamos nebūtinės medicininės intervencijos interseksualiems nepilnamečiams, užtikrinant, kad tokie sprendimai būtų atidėti, kol asmuo galės duoti informuoto asmens sutikimą. **Įstatymu Nr. 4808/2021** nustatyta apsauga darbo vietoje apsaugo LGBTQI+ darbuotojus nuo diskriminacijos, priekabiavimo ir nevienodo požiūrio į darbą, o tai labai svarbu skatinant įtrauktį ir užtikrinant, kad LGBTQI+ asmenys galėtų visapusiškai ir lygiateisiškai dalyvauti darbo rinkoje.

Įstatymas Nr. 4808/2021 ir jo reikšmė LGBT asmenims

Įstatymas Nr. 4808/2021 yra svarbus žingsnis į priekį apsaugant asmenis Graikijoje nuo diskriminacijos darbo vietoje. Jame seksualinė orientacija, lytinė tapatybė ir lyties požymiai aiškiai

priskiriami prie saugomų kategorijų, užtikrinant vienodą požiūrį ir teises visiems viešojo ir privataus sektoriaus darbuotojams.

Įstatymu užtikrinama:

- lygias galimybes įsidarbinti, būti įdarbintam ir paaukštintam pareigose.
- Sąžiningą požiūrį į atlyginimus, atleidimą iš darbo, sveikatos ir saugos priemonės ir grąžinimą į darbą.
- Įtraukimą į profesinį mokymą ir pameistrystę.
- Teisę dalyvauti profesinių sąjungų ir profesinių organizacijų veikloje.
- Diskriminaciją patyrę asmenys gali pateikti skundus Graikijos ombudsmenui arba Darbo inspekcijai. Šios institucijos turi teisę tirti skundus ir skirti nuobaudas.
- Įstatyme priekabiavimas apibrėžiamas kaip bet koks nepageidaujamas elgesys, susijęs su saugomomis savybėmis (pvz., seksualine orientacija, lytine tapatybe), sukuriantis bauginančią, priešišką ar žeminančią darbo aplinką.
- Darbdaviai privalo sudaryti tinkamas sąlygas darbuotojams, turintiems konkrečių poreikių, pavyzdžiui, negalią, išskyrus atvejus, kai tai sukuria pernelyg didelę naštą.

Šis įstatymas ypač svarbus LGBT asmenims, nes užtikrina jų teisę į vienodą požiūrį darbo vietoje. Tiesioginis dėmesys seksualinei orientacijai ir lytinei tapatybei padeda kovoti su diskriminacija, priekabiavimu ir nelygiomis galimybėmis, su kuriomis dažnai susiduria LGBT darbuotojai. Jame taip pat numatyti tikslūs pažeidimų nagrinėjimo mechanizmai, suteikiantys LGBT asmenims galimybę siekti teisingumo ir patraukti darbdavius atsakomybėn.

Įstatymo "Sveikata visiems, lygios ir kokybiškos galimybės naudotis nacionaline sveikatos sistema" 62 straipsnis (2022 m.)

2022 m. įstatymo 62 straipsnyje aiškiai draudžiama "konversinė terapija", apibrėžiama kaip bet koks gydymas, kuriuo siekiama pakeisti ar slopinti asmens seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę / išraišką. Draudimas taikomas tiek profesionalams, tiek neprofesionalams, vykdančiams ar skatinantiems tokią praktiką. Įstatymas buvo priimtas 2022 m., o tai yra svarbus žingsnis ginant LGBT asmenų teises Graikijoje.

Teisės aktuose numatyta baudžiamoji atsakomybė už konversijos praktikos teikimą ir skatinimą pažeidžiamiems asmenims, kuriems priskiriami nepilnamečiai (vaikai iki 18 metų) ir pažeidžiami suaugusieji, pavyzdžiui, asmenys, kuriems taikoma teisminė globa.

Konversijos praktika, kurią plačiai diskreditavo medicinos ir psichologijos organizacijos, laikoma žalinga ir neetiška. Įstatymu užtikrinama, kad nė vienam asmeniui tokia praktika nebūtų taikoma be aiškaus sutikimo. Net ir gavus sutikimą, nepilnamečiams ar pažeidžiamiems suaugusiesiems skirta konversijos terapija išlieka draudžiama.

Draudžiama praktika - tai bet kokia praktika, kuria be aiškaus sutikimo bandoma pakeisti ar nuslopinti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ar lyties raišką. Draudžiamos praktikos vykdytojai yra licencijuoti specialistai, nelicencijuoti asmenys ir asmenys, propaguojantys ar

reklamuojantys konversijos praktiką, neatsižvelgiant į jų profesinį statusą. Sankcijos apima laisvės atėmimą, baudas, drausmines ir administracines nuobaudas. Pakartotiniai pažeidimai laikomi sunkinančiomis aplinkybėmis, dėl kurių taikomos griežtesnės bausmės.

Be to, specialistams draudžiama reklamuoti, demonstruoti ar reklamuoti konversijos praktiką sau ar kitiems asmenims. Jiems taip pat draudžiama skatinti ar nukreipti asmenis į konversijos praktiką.

Šis įstatymas yra didelė pažanga LGBT teisių srityje Graikijoje, nes juo pripažįstama ir sprendžiama dėl konversijos praktikos daromos žalos. Uždraudus tokią praktiką nepilnamečiams ir pažeidžiamiems suaugusiems, įstatymas apsaugo asmenis nuo prievartinio, piktnaudžiaujančio ir pseudomokslinio gydymo, kuris kenkia jų gerovei. Draudimas skatinti ir reklamuoti dar labiau užtikrina, kad ši žalinga praktika nebūtų normalizuota ar prieinama.

Įstatymas dėl civilinės santuokos lygybės (Įstatymas Nr. 5 089, 2024 m.)

Nuo 2024 m. tos pačios lyties asmenų poroms santuoka įteisinta. Civilinės sąjungos, suteikiančios panašias teises kaip ir santuoka, buvo galimos nuo ankstesnių teisės aktų priėmimo.

Įstatymas buvo priimtas **2024 m. vasario 16 d.**, po to, kai jį priėmė parlamentas ir iš karto pasirašė prezidentas. Šiuo teisės aktu, vadinamu **Civilinės santuokos lygybės įstatymu**, tos pačios lyties poroms suteikiama teisė tuoktis tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir heteroseksualioms poroms, o tai yra svarbus etapas LGBT lygybės Graikijoje srityje.

Kelias į santuokų lygybę prasidėjo 2008 m., kai Tiloso meras, pasinaudodamas teisine spraga, sutuokė dvi tos pačios lyties poras. Tai sukėlė teisinius ir socialinius ginčus, o 2017 m. Aukščiausiasis Teismas, remdamasis "Graikijos visuomenės vertybėmis" ir "moralinėmis tradicijomis", santuokas panaikino. Civilinės sąjungos buvo įvestos kaip kompromisas, suteikiant tam tikrą teisinę apsaugą tos pačios lyties poroms, tačiau nesiekiant visiškos lygybės. 2021 m. buvo pasiūlytas įstatymo projektas dėl santuokų lygybės, įskaitant tos pačios lyties porų teises į įvaikinimą ir bendrą tėvystę, tačiau jis buvo sustabdytas.

2023 m. atsirado atnaujinta politinė parama, o ministras pirmininkas po perrinkimo pasisakė už santuokų lygybę. Viešosios konsultacijos buvo surengtos 2024 m. sausio mėn. 2024 m. vasario 1 d. vyriausybė pateikė santuokų lygybės įstatymo projektą, kuris 2024 m. vasario 15 d. 175 balsais prieš 77 buvo priimtas parlamente.

Įstatymo Nr. 5 089 priėmimas reiškia istorinę pažangą LGBT asmenų teisių srityje Graikijoje. Suteikdamas tos pačios lyties poroms teisę tuoktis, įstatymas numato:

- Visišką teisinį santykių pripažinimą.
- Lygias teises į įvaikinimą ir bendrą tėvystę.
- translyčių apsaugą santuokoje, panaikinant ankstesnius diskriminacinius reikalavimus (pvz., priverstines skyrybas).

Nors įstatymas atspindi didelę pažangą, jis priimtas po dešimtmečius trukusio pasipriešinimo, kurio šaknys glūdi visuomenės konservatyvume ir įtakingų subjektų, tokių kaip Graikijos Bažnyčia, pasipriešinime. Sėkmingas jo priėmimas rodo, kad keičiasi visuomenės požiūris, nors vis dar išlieka iššūkių, susijusių su visiško pritarimo skatinimu ir stigmos panaikinimu.

Įstatymas Nr. 5 089 (2024) ir bendro įvaikinimo tos pačios lyties poroms įteisinimas

2024 m. įteisintas bendras įvaikinimas tos pačios lyties poroms.

- 2024 m. vasario 16 d: Įsigaliojus Civilinės santuokos lygybės įstatymui (Įstatymas Nr. 5 089), bendras įvaikinimas tapo įmanomas tos pačios lyties poroms.
- 2024 m. balandžio mėn: Tos pačios lyties poroms, įsivaikinusioms vaikus, pradėtos mokėti tėvystės išmokos.

Anksčiau Civilinio kodekso 1545 straipsnyje bendras įvaikinimas buvo ribojamas tik susituokusioms poroms, faktiškai neįtraukiant tos pačios lyties porų dėl santuokos teisių neturėjimo. Priėmus Įstatymą Nr. 5 089, tos pačios lyties asmenų santuoka tapo teisėta, todėl tos pačios lyties poros automatiškai įgijo teisę bendrai įsivaikinti. 2018 m. Vaikų įvaikinimo įstatymas (Įstatymas Nr. 4538) leido tos pačios lyties poroms globoti vaikus, bet ne juos įvaikinti. Globa buvo pozicionuojama kaip altruistinis veiksmas, kai vaikas išlaiko ryšius su savo natūraliais tėvais. Įvaikinimas ir toliau buvo taikomas tik susituokusioms poroms, neįtraukiant tos pačios lyties porų dėl teisinio santuokos nepripažinimo. 2021 ir 2022 m. opozicinė partija SYRIZA pasiūlė įstatymų projektus, kuriais siekiama įteisinti tos pačios lyties asmenų santuokas ir išplėsti įvaikinimo teises, tačiau šios pastangos įstrigo. 2023 m. vyriausybė ir ministras pirmininkas pritarė santuokų lygybei, todėl buvo surengtos viešos konsultacijos ir galiausiai 2024 m. vasario mėn. priimtas Civilinės santuokos lygybės įstatymas.

Bendros įvaikinimo teisės tos pačios lyties poroms buvo suteiktos kaip platesnio santuokų lygybės įstatymo dalis. Tėvystės išmokos, įskaitant motinystės pašalpas, 2024 m. balandžio mėn. buvo pradėtos taikyti tos pačios lyties poroms, taip užtikrinant finansinę ir socialinę paramą įsivaikinusioms šeimoms. Bendro įvaikinimo įteisinimas yra permainingas etapas LGBT šeimoms Graikijoje. Juo pripažįstamas vienodas tos pačios lyties porų gebėjimas suteikti vaikams mylinčius ir stabilius namus. Šis pokytis:

- Jis patvirtina LGBT šeimų orumą ir teisėtumą.
- Suteikia tos pačios lyties porų įvaikintiems vaikams tokią pačią teisinę apsaugą ir tėvystės išmokas kaip ir heteroseksualių šeimų vaikams.
- Didina socialinį pripažinimą ir mažina LGBT tėvystės stigmą.

Nepaisant teisinės pažangos, visuomenės požiūris ir konservatyvių grupių, įskaitant Bažnyčią, pasipriešinimas gali ir toliau trukdyti visiškai priimti LGBT. Reikia toliau stengtis šviesti visuomenę ir užtikrinti sklandų šių teisių įgyvendinimą.

Įstatymas Nr. 4 958 (2022) ir apribojimai dėl ne gyvybiškai svarbių medicininių intervencijų interseksualiems nepilnamečiams

Įstatymas draudžia medicininės intervencijas, kuriomis siekiama pakeisti interseksualių nepilnamečių lyties požymius, išskyrus atvejus, kai tenkinamos toliau nurodytos sąlygos: Nepilnametis turi būti ne jaunesnis kaip 15 metų. Nepilnametis turi duoti laisvą, išankstinį ir visapusiškai informuotą sutikimą.

Jaunesniems nei 15 metų nepilnamečiams, kuriems intervencijos nėra draudžiamos, reikalingas vietos magistrato teismo leidimas. Prieš duodamas leidimą teismas turi atsižvelgti į nepilnamečio ir tarpdisciplininio komiteto nuomonę. Neatidėliotinos medicininės intervencijos leidžiamos be teismo leidimo, jei jos būtinos siekiant užkirsti kelią gyvybei pavojingam ar rimtam pavojui sveikatai, kurio negalima atidėti. Sankcijos už pažeidimus: Gydytojams, atliekantiems neleistinas operacijas, gresia baudžiamosios pasekmės, įskaitant baudas ir įkalinimą. Šiuo įstatymu siekiama apsaugoti interseksualius nepilnamečius nuo negyvybiškai svarbių, negrįžtamų medicininių procedūrų, atliekamų be jų informuoto sutikimo. Istoriskai interseksualūs asmenys susidurdavo su operacijomis ar gydymu, kuriais buvo siekiama suderinti jų fizines savybes su visuomenės lūkesčiais dėl vyriško ar moteriško kūno, o tai dažnai sukeldavo ilgalaikę fizinę ir psichologinę žalą. 2022 m. reformose pirmenybė teikiama interseksualių nepilnamečių kūno autonomijai ir teisėms, atidedant neskubias intervencijas, kol jie bus pakankamai suaugę, kad galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus dėl savo kūno.

Šie teisės aktai yra svarbus žingsnis į priekį ginant interseksualių asmenų žmogaus teises Graikijoje. Pagrindiniai aspektai:

- pripažįstama interseksualių nepilnamečių teisė priimti sprendimus dėl medicininių procedūrų, susijusių su jų kūnu.
- Nereikalingų operacijų ribojimas sumažina psichologinių traumų ir fizinių komplikacijų riziką.
- Įstatymas, į sprendimų priėmimą įtraukiant interseksualius nepilnamečius ir tarpdisciplininį komitetą, užtikrina, kad jų balsas būtų išgirstas medicininiuose ir teisiniuose procesuose.

Įstatymo sėkmė priklauso nuo jo įgyvendinimo ir tinkamo teismų bei medicinos sistemų veikimo. Tačiau visiškam įstatymo įgyvendinimui gali trukdyti socialinė stigma ir nepakankamas informuotumas apie interseksualumo problemas. Šis teisės aktas rodo Graikijos įsipareigojimą suderinti savo politiką su tarptautiniais žmogaus teisių standartais, ypač pažeidžiamų ir istoriskai marginalizuotų grupių atžvilgiu. Praneškite man, ar tai tinka jums arba ar turite šį įstatymą!

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: *Antidiskriminaciniai teisės aktai (Įstatymas 4443/2016)*

Priėmimo data: 2016 m.

Atsakingoji institucija: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija: *Darbo ir socialinės apsaugos ministerija*

Tikslinė populiacija: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija: *Grupės, kurios gali susidurti su diskriminacija, įskaitant translyčius ir interseksualius asmenis*

Apžvalga ir tikslai

Įstatymas Nr. 4443/2016 yra svarbus teisėkūros žingsnis skatinant įtraukį ir teisingą visuomenę Graikijoje. Įstatymu, į kurį įtraukta Europos direktyva 2000/78/EB, užtikrinamas vienodas požiūris nepriklausomai nuo rasinės ar etninės kilmės, religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės. Jo visapusiška taikymo sritis apima įvairius sektorius, įskaitant sveikatos priežiūrą, užimtumą, švietimą ir galimybę naudotis prekėmis bei paslaugomis. Įstatymo

tikslai apima darbuotojų teisių apsaugą, kovą su piktnaudžiavimu rinka ir savavališko elgesio teisėsaugos institucijose ir įkalinimo įstaigose tyrimo mechanizmų sukūrimą.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Kovos su neapykantos nusikaltimais teisės aktas (Įstatymas 4577/2018)

Priėmimo data: 2018 m.

Atsakingoji institucija: Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerija

Tikslinė populiacija: Asmenys, į kuriuos nukreiptas dėmesys dėl rasės, etninės kilmės, religijos, lyties, seksualinės orientacijos, negalios ir kitų asmeninių savybių.

Apžvalga ir tikslai

2018 m. priimtu Įstatymu 4577/2018 stiprinama Graikijos teisinė sistema, skirta kovai su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba. Šiuo teisės aktu nustatomos griežtesnės bausmės už šališkumo motyvuotus nusikaltimus, išplečiama apsauga, įtraukiant rasę, religiją, seksualinę orientaciją, negalią ir kitas saugomas kategorijas. Įstatymu, kuriuo kriminalizuojami ir smurtiniai veiksmai, ir neapykantą ar smurtą kurstančios kalbos, siekiama užtikrinti tvirtą marginalizuotų ir pažeidžiamų grupių apsaugą. Jame taip pat daugiausia dėmesio skiriama paramos aukoms teikimui ir saugesnės, labiau įtraukios visuomenės kūrimui.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Pakeitimo terapijos draudimas (2022 m. įstatymas)

Priėmimo data: 2022 m.

Atsakinga institucija: *[Vyriausybės agentūra, ministerija ar organizacija]*

Tikslinė populiacija: LGBTQI+ asmenys, ypač tie, kuriems gali būti taikoma konversinė terapija

Apžvalga ir tikslai

2022 m. Graikija žengė svarbų žingsnį LGBTQI+ teisių apsaugos link - priėmė įstatymą, draudžiantį konversijos terapiją. Ši žalinga praktika, kuria siekiama pakeisti ar nuslopinti asmens seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę, plačiai laikoma pseudomokslinė ir pavojinga. Įstatymu, kuriuo kriminalizuojamos konversinės terapijos, siekiama užtikrinti LGBTQI+ asmenų psichinę ir fizinę gerovę ir kartu sustiprinti jų žmogaus teises. Konkrečios nuostatos skirtos sveikatos priežiūros specialistams, psichologams ir konsultantams, draudžiant jiems dalyvauti tokiose intervencijose ir nustatant laisvės atėmimo bausmes pažeidėjams.

Įstatyme aiškiai uždrausta konversijos terapijos praktika, pripažįstant, kad bet koks gydymas, kuriuo siekiama pakeisti ar slopinti asmens seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę, yra žmogaus teisių pažeidimas. Šis draudimas taikomas visose sveikatos priežiūros įstaigose, užtikrinant, kad tokios žalingos intervencijos būtų panaikintos. Siekiant pabrėžti nusikaltimo rimtumą, įstatyme numatyta baudžiamoji atsakomybė už dalyvavimą konversijos terapijoje, todėl sveikatos priežiūros specialistai, psichologai, religiniai konsultantai ir kiti dalyvavę asmenys traukiami baudžiamojon atsakomybėn, įskaitant laisvės atėmimo bausmes ir kitas teises pasekmes. Be to, įstatyme nustatyti paramos

aukoms mechanizmai, leidžiantys joms pranešti apie incidentus ir gauti reikiamas teisingumo ir sveikimo paslaugas.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: Teisinis lyties pripažinimo įstatymas (įstatymas Nr. 4491/2017)

Priėmimo data: 2017 m.

Atsakingoji institucija: Teisingumo, skaidrumo ir žmogaus teisių ministerija

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys

Apžvalga ir tikslai

2017 m. priimtas Teisinio lyties pripažinimo įstatymas (įstatymas Nr. 4491/2017) tapo svarbiu etapu LGBTQI+ teisių srityje Graikijoje. Įstatymas leidžia asmenims keisti savo teisinę lytį remiantis apsisprendimu, nereikalaujant invazinių medicininių procedūrų, pavyzdžiui, operacijų ar hormonų terapijos, ir neatliekant psichiatrinių tyrimų. Ši teisinė sistema atitinka tarptautinius žmogaus teisių standartus, pabrėžiančius asmens autonomiją ir orumą. Ji taikoma 15 metų ir vyresniems asmenims, tačiau tam tikromis sąlygomis apima nuostatas dėl nepilnamečių, užtikrinant, kad būtų gerbiama ir jaunesnių asmenų lytinė tapatybė.

Įstatymas leidžia translyčiams asmenims pakeisti savo lyties žymenį oficialiuose dokumentuose, pavyzdžiui, asmens tapatybės kortelėse ir pasuose, teisiniu būdu, panaikinant ankstesnius medicininių intervencijų ar nevaisingumo reikalavimus ir įtvirtinant jų autonomiją bei mažinant stigmatizaciją. Tačiau teisminis procesas gali būti brangus ir užimti daug laiko, todėl marginalizuotiems asmenims, ypač iš mažas pajamas gaunančių šeimų, kyla problemų dėl prieinamumo. Advokatų grupės ragino supaprastinti šį procesą ir įdiegti finansinės paramos mechanizmus, kad būtų pašalintos šios kliūtys. Be to, įstatyme įtvirtinta binarinė sistema, pagal kurią pripažįstama tik vyriška arba moteriška lytis, neapima nebinarinės ir interseksualios tapatybės, todėl ateityje reikia imtis teisėkūros pastangų, kad būtų užtikrintas visapusiškas lytinės tapatybės pripažinimas.

Santrauka

Lietuva ėmėsi laipsniškų, bet reikšmingų žingsnių translyčių sveikatos priežiūrai ir kovai su diskriminacija, visų pirma vykdydama institucines reformas ir politines iniciatyvas. Svarbiausi veiksmai apima standartizuotos translyčių asmenų diagnostikos ir gydymo sistemos sukūrimą, neapykantos nusikaltimų tyrimo protokolų parengimą ir vyriausybės darbo grupės, skirtos translyčių asmenų teisiniam statusui ir apsaugai gerinti, sudarymą.

Tačiau sisteminių spragų vis dar esama. Teisėse sistemose vis dar aiškiai nepripažįstama, kad lytinė tapatybė, išraiška ir lyties požymiai yra saugomi, todėl translyčiai ir interseksualūs asmenys yra pažeidžiami dėl diskriminacijos. Lygių galimybių veiksmų plane (2024-2026 m.) ir platesniuose

lygybės įstatymuose trūksta nuoseklių ar įgyvendinamų LGBTQI+ įtraukties standartų, ypač sveikatos priežiūros, švietimo ir įdarbinimo srityse. Nebinariniai ir interseksualūs asmenys lieka ypač neapsaugoti pagal dabartines politikos sistemas.

Pilietinė visuomenė atlieka pagrindinį vaidmenį propaguojant interesus, tačiau pažangai trukdo fragmentiškas įgyvendinimas, ilgalaikių strategijų trūkumas ir nepakankami instituciniai gebėjimai. Dabar Lietuva turi siekti kodifikuoti lytinės tapatybės apsaugą, standartizuoti įtraukią sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir pašalinti teisinės spragas, turinčias įtakos labiausiai marginalizuotoms LGBTQI+ grupėms.

Iniciatyvos pavadinimas: *Įsakymas dėl lytinės tapatybės sutrikimo (transseksualumo) diagnozavimo ir gydymo tvarkos aprašo patvirtinimo*

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija

Tikslinė populiacija: Suaugę asmenys, kuriems įtariamas ar diagnozuotas lyties tapatybės sutrikimas (transseksualumas)

Apžvalga ir tikslai

Ši politika yra pirmoji išsami sistema Lietuvoje, konkrečiai skirta translyčių sveikatos priežiūrai. Joje nustatytos standartizuotos lyties tapatybės sutrikimo diagnozavimo ir gydymo procedūros, užtikrinančios tarpdisciplininį požiūrį, įtraukiant psichiatrus, endokrinologus, psichologus ir kitus sveikatos priežiūros specialistus. Politikoje daugiausia dėmesio skiriama aiškioms galimybėms gauti hormonų terapiją ir kitą lytį patvirtinantį gydymą sukurti, kartu nustatant nuoseklias gaires sveikatos priežiūros įstaigoms visoje šalyje.

Politikoje nustatytos aiškos diagnostikos ir gydymo procedūros, taikant daugiadisciplininį požiūrį, įtraukiant psichiatrus, endokrinologus ir psichologus į gydymo planų vertinimą, diagnozavimą ir valdymą. Standartizuotos gairės užtikrina nuoseklumą pradedant ir stebint hormonų terapiją, o sveikatos priežiūros įstaigos privalo tvarkyti išsamius įrašus ir reguliariai atlikti tolesnius stebėjimus, kad įvertintų pacientų gydymo rezultatus. Siekiant skatinti vienodą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, politika įpareigoja visas įstaigas laikytis jos nuostatų, nepriklausomai nuo nuosavybės formos, taip siekiant sumažinti sveikatos priežiūros paslaugų teikimo translyčiams skirtumus. Vis dėlto, nors politikoje numatyta struktūruota medicininė sistema, joje aiškiai neaptiriamos LGBTQI+ teisės ar platesni socialiniai klausimai. Joje daugiausia dėmesio skiriama binarinėms transformacijoms, todėl lieka spragų pripažįstant nebinarines tapatybes ir specifinius interseksualių asmenų poreikius. Advokatų grupės ragino laikytis labiau įtraukiančio požiūrio, pagal kurį lyties įvairovė būtų pripažįstama ne tik medicininėmis intervencijomis.

Iniciatyvos pavadinimas: *Metodinės rekomendacijos dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos tyrimo*

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra

Tikslinė populiacija: Teisėsaugos pareigūnai, prokurorai ir tyrėjai, nagrinėjantys neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos bylas

Apžvalga ir tikslai

Ši sistema yra išsamiausias Lietuvos požiūris į neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos bylų nagrinėjimą, apimantis išsamias procedūras teisėsaugos institucijoms. Ji suderinta su Europos Sąjungos (ES) standartais ir ESBO / Demokratinės institucijų ir žmogaus teisių biuro (angl. ODIHR) gairėmis, užtikrinant, kad būtų laikomasi geriausios nacionalinės ir tarptautinės praktikos. Sistemoje pabrėžiama aukų apsauga, išsamūs neapykantos kalbos internete tyrimo protokolai ir sisteminga bylų stebėseną. Svarbiausias jos tikslas - padidinti marginalizuotų grupių, ypač tų, prieš kurias nukreiptas smurtas dėl seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės ar susikertančių požymių, galimybes kreiptis į teismą.

Iniciatyvos pavadinimas: *Įsakymas dėl darbo grupės translyčių asmenų teisiniam statusui gerinti sudarymo*

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys Lietuvoje

Apžvalga ir tikslai

Lietuvoje oficialiu ministro įsakymu buvo sudaryta daugiašalė darbo grupė, kurios tikslas - parengti pasiūlymus dėl translyčių asmenų teisinio statuso gerinimo. Ši grupė vienija pagrindinių ministerijų, žmogaus teisių institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovus. Spręsdama teisinius ir socialinius iššūkius, su kuriais susiduria translyčiai asmenys, darbo grupė siekia suderinti Lietuvos politiką su Europos žmogaus teisių ir LGBTQI+ apsaugos standartais.

Darbo grupė laikosi įvairių suinteresuotųjų šalių požiūrio ir suburia vyriausybinių institucijų, žmogaus teisių institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovus. Darbo grupėje dalyvauja Teisingumo, Sveikatos apsaugos, Socialinės apsaugos ir darbo bei Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir Seimo kontrolierių įstaigos. Vertingų įžvalgų pateikia tokios pilietinės visuomenės grupės kaip Lietuvos gėjų lyga, Žmogaus teisių stebėjimo institutas ir "Trans Autonomija". Toks įvairus atstovavimas užtikrina visapusišką translyčių teisių nagrinėjimą, skatinant subalansuotas ir pagrįstas politines rekomendacijas.

Iniciatyvos pavadinimas: *Lygių galimybių įgyvendinimo veiksmų planas 2024-2026 m.*

Vadovaujanti organizacija: *Vadovaujanti institucija: Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija*

Tikslinė populiacija: Visi Lietuvos gyventojai, fragmentiškai skiriant dėmesį saugomoms grupėms, įskaitant LGBTQI+ asmenis, etnines mažumas, neįgaliuosius ir kitas pažeidžiamas grupes

Apžvalga ir tikslai

Dabartinė Lietuvos politikos sistema skatina lygias galimybes, nustatydamą priemones, skirtas LGBTQI+ asmenų teisėms ir kovai su tarpsektorine diskriminacija. Tačiau šios iniciatyvos išlieka

fragmentiškos ir atrodo veikiau kaip pavienės intervencijos, o ne kaip darnios, tvoros sisteminių pokyčių strategijos sudedamosios dalys. Sistemoje daugiausia dėmesio skiriama sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui, visuomenės informuotumui ir institucinių gebėjimų stiprinimui, tačiau trūksta strateginės vizijos, kad būtų pasiektas ilgalaikis poveikis.

Politika tik iš dalies apima LGBTQI+ teises, o 7 tikslo nuostatos yra ribotos. Nors įdiegtos pagrindinės sveikatos priežiūros priemonės, pavyzdžiui, vienkartinės mokymo programos paslaugų teikėjams, nėra visapusiško požiūrio į LGBTQI+ įtrauktį. Visuomenės informavimo pastangos yra trumpalaikės, joms trūksta tvaraus finansavimo, todėl jų ilgalaikis veiksmingumas mažėja. Translyčių ir interseksualių teisėms skiriamas minimalus dėmesys: sveikatos priežiūros mokymai yra riboti, tačiau nėra sisteminių reformų ar teisinės lyties pripažinimo sistemos, todėl interseksualių apsaugos nėra. Tarpasmeninė diskriminacija pripažįstama, tačiau trūksta konkrečių įgyvendinimo priemonių ir tvaraus finansavimo. Be to, apsauga nuo diskriminacijos svarbiausiose srityse tebėra fragmentiška: ribotos galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, trūksta įtraukios švietimo politikos, menka apsauga darbo vietoje, nevienodas viešųjų paslaugų prieinamumas ir netinkami mechanizmai, užtikrinantys LGBTQI+ asmenų teisę kreiptis į teismą.

Politikos pavadinimas: *Lygių galimybių įstatymas (konsoliduota redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d.)*

Vadovaujanti organizacija: Lietuvos Respublikos Seimas

Tikslinė populiacija: Visi Lietuvos gyventojai, tačiau su dideliais saugomų charakteristikų skirtumais

Apžvalga ir tikslai

Pagrindine Lietuvos lygybės teisine sistema siekiama kovoti su diskriminacija ir skatinti lygias galimybes visoje visuomenėje. Tačiau joje gerokai nepakankamai užtikrinama LGBTQI+ apsauga, nes saugomu pagrindu pripažįstama tik "seksualinė orientacija". Kadangi nėra aiškių nuostatų dėl lytinės tapatybės, lyties išraiškos ir lyties požymių, translyčiai ir interseksualiūs asmenys yra ypač pažeidžiami diskriminacijos atžvilgiu. Tokia ribota taikymo sritis mažina įstatymo veiksmingumą sprendžiant sistemine nelygybę ir užtikrinant visapusišką apsaugą.

KIPRAS

Santrauka

Kipras pradėjo kurti LGBTQI+ įtraukties pagrindus, įgyvendindamas įvairias teisines reformas ir bendruomenės inicijuotas iniciatyvas. Svarbus 2023 m. įstatymas, kuriuo uždrausta konversinė terapija, buvo esminis žingsnis siekiant apsaugoti LGBTQI+ asmenis nuo žalingos praktikos ir labiau priartinti Kiprą prie tarptautinių žmogaus teisių normų. Papildomos pastangos, pavyzdžiui, iniciatyvos "SAFE-R" ir "Health4LGBTI", sutelktos į įtraukios sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimą, profesinį mokymą ir visuomenės informavimą.

Pilietinės visuomenės organizacijos, ypač "Accept LGBTI Cyprus", vadovavo novatoriškiems projektams, tokiems kaip "Spalvoti susitikimai" ir "Perform to Reform", kurie įgalina jaunimą, stiprina bendruomenės atsparumą ir kūrybiškai įsitraukdami skatina LGBTQI+ matomumą. Šie projektai rodo, kad paprastų žmonių aktyvizmo potencialas keičia stereotipus ir skatina įtrauktį.

Vis dėlto nacionalinė politikos sistema išlieka fragmentiška. Trūksta visapusiškos translyčių ir interseksualių asmenų apsaugos, ypač tokiose srityse kaip sveikatos priežiūros politika, įtrauktis darbo vietoje ir teisinis lyties pripažinimas. Dauguma reformų remiasi laikinu finansavimu arba pavienėmis iniciatyvomis be sisteminio įgyvendinimo ar tęstinumo. Norėdamas užtikrinti ilgalaikius pokyčius, Kipras turi sustiprinti institucinę atskaitomybę, sukurti visos šalies masto įtraukties strategijas ir integruoti LGBTQI+ teises į viešosios politikos infrastruktūrą.

Iniciatyvos pavadinimas: *LGBTIQ+ asmenų teisės į sveikatą užtikrinimas*

Apžvalga ir tikslai

SAFE-R projektas yra novatoriška Kipro iniciatyva, skirta užkirsti kelią LGBTIQ+ asmenų diskriminacijai ir stigmatizacijai sveikatos srityje ir kovoti su ja. Skatinant teisingą sveikatos priežiūros praktiką, projektu siekiama teikti pirmenybę visų asmenų, nepriklausomai nuo jų seksualinės orientacijos ar lytinės tapatybės, teisėms ir gerovei. SAFE-R atitinka pagrindinius CERV kvietimo tikslus, ypač susijusius su lyčių ir seksualumo stereotipų kvestionavimu.

Projektu siekiama pagerinti LGBTIQ+ sveikatos priežiūrą įvertinant žinių spragas, mokant specialistus, didinant informuotumą ir propaguojant geriausią praktiką. Projekto metu bus įvertintos turimos žinios ir patirtis, atliekant interviu ir apklausas su sveikatos priežiūros specialistais ir LGBTIQ+ asmenimis, siekiant nustatyti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo kliūtis ir diskriminaciją. Siekiant didinti profesinę kompetenciją, 100 sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir 75 medicinos ir slaugos studentai bus akredituoti mokomi įtraukios priežiūros klausimais. Projektu taip pat siekiama kovoti su stigmatizacija - per tikslines socialinės žiniasklaidos kampanijas ir viešus renginius, kuriuose bus atkreiptas dėmesys į translyčių ir interseksualių patirtį sveikatos priežiūros srityje, bus pasiekti 500 000 asmenų. Galiausiai, siekiant užtikrinti ilgalaikį poveikį ir skatinti tvarų LGBTIQ+ sveikatos priežiūros paslaugų gerinimą, bus parengti ir išplatinti mokymo paketai ir geriausios praktikos gairės.

Politikos pavadinimas / teisinė sistema: *Konversijos terapijos draudimas*

Priėmimo data: 2023 m.

Atsakingoji institucija: *Kipro vyriausybė*

Tikslinė populiacija: *LGBTQIA+ bendruomenė*

Apžvalga ir tikslai

Naujai priimtas Kipro įstatymas yra svarbus žingsnis LGBTQ+ asmenų teisių ir orumo apsaugos srityje, nes juo aiškiai kriminalizuojama konversinės terapijos praktika. Iš dalies keičiant Baudžiamąjį kodeksą, teisės aktu siekiama apsaugoti pažeidžiamas gyventojų grupes nuo žalingų intervencijų, teisinėmis sankcijomis patraukti praktikuojančius gydytojus atsakomybėn ir sustiprinti apsaugos priemones uždraudžiant tokios praktikos reklamą ir užtikrinant, kad teisėti globėjai negalėtų taikyti

tokios praktikos asmenims. Šia pažangia sistema sustiprinamas Kipro įsipareigojimas ginti LGBTQ+ teises ir ji atitinka tarptautinius žmogaus teisių standartus.

Naujajame Kipro įstatyme griežtai pasisakoma prieš konversijos praktiką, aiškiai kriminalizuojant bet kokius metodus, kuriais siekiama pakeisti ar nuslopinti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ar lyties išraišką, siekiant apsaugoti asmenis nuo prievartinės intervencijos. Taip pat draudžiama reklamuoti ar skatinti tokią praktiką, užkertant kelią jos plitimui ir normalizavimui. Be to, teisėti globėjai, nukreipiantys asmenis į konversijos terapiją, gali būti patraukti atsakomybėn, taip sustiprinant nepilnamečių ir pažeidžiamų asmenų apsaugą. Nustatytos griežtos bausmės: už bendrus pažeidimus gresia iki dvejų metų laisvės atėmimo bausmė ir (arba) 5 000 eurų bauda, o už pažeidimus, susijusius su nepilnamečiais, gresia griežtesnės bausmės - iki trejų metų laisvės atėmimo bausmė ir (arba) 10 000 eurų bauda. Šis teisės aktas žymi didelę pažangą LGBTQ+ teisių ir apsaugos srityje.

Iniciatyvos pavadinimas: *Health4LGBTI - LGBTI žmonių patiriamos sveikatos nelygybės mažinimas*

Apžvalga ir tikslai

Šia iniciatyva siekiama užpildyti dideles sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir lygybės spragas LGBTQI+ asmenims, suteikiant sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams ir politikos formuotojams žinių ir priemonių, reikalingų įvairioms bendruomenėms remti. Iniciatyva, kuria sprendžiami unikalūs sveikatos iššūkiai, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys, skatinama įtrauktis ir gerinamos visuomenės sveikatos strategijos visose dalyvaujančiose šalyse, įskaitant Kiprą.

Pagrindinis iniciatyvos aspektas - parengti patogius mokymo modulius, skirtus sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams, kad jie įgytų praktinių žinių apie LGBTQI+ sveikatos problemas, kovos su išankstinėmis nuostatomis strategijas ir priemones, padedančias kurti saugią ir įtraukią aplinką pacientams. Iniciatyva taip pat siekiama integruoti LGBTQI+ sveikatos poreikius į platesnes visuomenės sveikatos strategijas, bendradarbiaujant su politikos formuotojais, kad būtų teikiama pirmenybė lygybei sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo srityje ir sprendžiamos konkrečios problemos, pavyzdžiui, psichikos sveikatos skirtumai ir prevencinės priežiūros kliūtys. Be to, bendradarbiaujant su vietinėmis advokatų grupėmis, pavyzdžiui, Accept LGBTI Cyprus, užtikrinama, kad mokymo priemonės būtų kultūriškai tinkamos, tobulinamos atsižvelgiant į bendruomenės atsiliepimus ir naudojamos siekiant sisteminių sveikatos priežiūros politikos ir praktikos pokyčių.

Iniciatyvos pavadinimas: *Spalvingi susitikimai: LGBTQ+ savitarpio pagalbos grupės*

Vadovaujanti organizacija: *Priimti LGBTQ+ Kipras*

Apžvalga ir tikslai

"Accept LGBTQ+ Cyprus" projektas "Spalvoti susitikimai" yra bendruomenės iniciatyva, skirta įgalinti LGBTQ+ asmenis ir jų sąjungininkus skatinant savęs priėmimą, atsparumą ir psichinę gerovę. Ji suteikia saugią, įtraukią erdvę atviroms diskusijoms asmeniniais ir bendruomenės klausimais, užtikrinant konfidencialumą ir abipusę pagarbą. Iniciatyvoje daugiausia dėmesio skiriama LGBTQ+ asmenų įgalinimui skatinant savęs priėmimą ir stiprinant atsparumą tokiose srityse kaip

atsiskleidimas ir psichikos sveikata. Taip pat siekiama stiprinti šeimos santykius per specializuotus užsiėmimus, kurie padeda tėvams geriau suprasti ir užmegzti ryšį su savo LGBTQ+ artimaisiais. Be to, bendruomenės švietimas ir socialiniai ryšiai stiprinami per patyrimines pratybas, ekspertų vedamas diskusijas ir išorinę veiklą, skatinant LGBTQ+ asmenų ir sąjungininkų matomumą, sąmoningumą ir solidarumą.

"Spalvoti susitikimai" rengia saugias ir įtraukias savitarpio pagalbos grupes, kurioms vadovauja apmokyti fasilitatoriai ir kuriose dalyviai gali atvirai dalytis patirtimi, užtikrinant abipusę pagarbą ir konfidencialumą. Šiuose užsiėmimuose daugiausia dėmesio skiriama atsparumui, psichikos sveikatai ir atsiskleidimui, skatinant dalyvių palaikymą ir supratimą. Siekiant stiprinti šeimos santykius, iniciatyva siūlo specializuotus užsiėmimus tėvams, kurių metu jiems patariama, kaip skatinti priėmimą ir bendravimą su savo LGBTQ+ artimaisiais. Be to, patyriminės užduotys ir ekspertų vedamos diskusijos didina informuotumą apie psichikos sveikatos ir bendruomenės problemas, skatindamos LGBTQ+ bendruomenės matomumą ir priėmimą.

Iniciatyvos pavadinimas: *"Perform to reform" maršrutai*

Apžvalga ir tikslai

Ši iniciatyva sujungia scenos menus ir LGBTQI+ aktyvizmą, siekiant skatinti jaunimo įtrauktį, priėmimą ir sąmoningumą. Aprūpinant su jaunimu dirbančius asmenis ir menininkus novatoriškomis priemonėmis, ieškoma kūrybiškų būdų, kaip nagrinėti lyties ir seksualinės tapatybės temas, kartu skatinant įvairovę. Bendradarbiaujant su organizacija "Accept LGBTI Cyprus", projekte laikomasi principo "Nieko apie mus be mūsų", užtikrinant, kad LGBTQI+ bendruomenė išliktų svarbiausia projekto kūrimo ir poveikio dalimi. Pagrindiniai tikslai - stiprinti gebėjimus, padėti su jaunimu dirbantiems asmenims ir menininkams kūrybiškai spręsti LGBTQI+ problemas ir didinti informuotumą, per pasirodymus išplečiant informuotumą už aktyvistų rato ribų. Iniciatyva taip pat skatina aktyvistų, menininkų ir jaunimo organizacijų bendradarbiavimą, kuria patogų priemonių rinkinį, skirtą įvairovei integruoti į scenos menus, ir įgalina pradedančiuosius aktyvistus įsitraukti į LGBTQI+ ir žmogaus teisių gynimo veiklą.

Iniciatyva sėkmingai išplėtė informuotumą už tradicinių LGBTQI+ propagavimo erdvių ribų, pasiekdama įvairią auditoriją ir skatindama didesnę supratimą tarp asmenų, kurie anksčiau nebuvo įsitraukę į LGBTQI+ problemas. Buvo parengtas išsamus priemonių rinkinys, aprūpinantis su jaunimu dirbančius asmenis ir menininkus praktinėmis užduotimis, kūrybinėmis metodikomis ir diskusijų priemonėmis, skirtomis spręsti įvairovės, įtraukties ir tarpsektorinės diskriminacijos klausimus. Stiprindami gebėjimus dalyviai įgijo naujų scenos menų technikų ir minkštųjų įgūdžių metodologijų įgūdžių, leidžiančių jiems veiksmingai spręsti sudėtingas socialines problemas. Projektas taip pat sustiprino organizacijų, aktyvistų ir menininkų bendradarbiavimą, skatindamas tvarų advokacijos tinklą. Integruojant menus ir aktyvizmą, projektas parodė kūrybinės raiškos galią, kuri skatina empatiją, meta iššūkį stereotipams ir skatina socialinę sanglaudą. Be to, ši iniciatyva suteikė daugiau galių naujiems aktyvistams, suteikdama jiems veiksmingų LGBTQI+ ir žmogaus teisių gynimo priemonių. Jos kryžminis požiūris užtikrina, kad būtų nagrinėjamos persidengiančios diskriminacijos

formos, susijusios su lytimi, rase, seksualine orientacija ir socialine bei ekonomine padėtimi, taip skatinant subtilų ir įtraukų marginalizacijos supratimą.

IRELANDIJA

Santrauka

Airija išsiskiria tvirta teisine LGBTQI+ asmenų apsauga, ypač lyties pripažinimo ir kovos su diskriminacija srityse. Lyčių pripažinimo įstatymas (2015 m.) vienas pirmųjų Europoje leido teisiškai pakeisti lytį remiantis savęs identifikavimu, o Lygybės įstatymai aiškiai apsaugo nuo diskriminacijos dėl lytinės tapatybės ir išraiškos. Šios sistemos prisideda prie Airijos, kaip pažangios lyderės LGBTQI+ teisių srityje, reputacijos.

LGBTI+ jaunimo strategijoje taip pat buvo sprendžiami istorinės nelygybės klausimai, išplečiant teisę į maitintojo netekimo pensiją ir pateikiant strateginę LGBTI+ jaunimo rėmimo viziją. Tačiau vis dar esama spragų tokiose srityse, kaip diskriminacija tarp lyčių, sveikatos priežiūros lygybė ir įtrauktis darbo vietoje. Sveikatos teisės aktais, tokiais kaip Rizikos išlyginimo įstatymas, remiamas bendras teisingumas, tačiau juose tiesiogiai nesprendžiami LGBTQI+ asmenų sveikatos priežiūros skirtumų klausimai.

Airijoje galiojančiose politikos priemonėse dar ne visiškai atsižvelgiama į sudėtingus iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys, priklausantys ir kitoms marginalizuotoms grupėms. Tolesnėse reformose pirmenybė turėtų būti teikiama sankirtoms, stiprinamos įtraukios sveikatos priežiūros strategijos ir tikslinė apsauga turėtų būti taikoma ne tik jaunimo demografinėi grupei, kad visi translyčiai ir interseksualūs asmenys patirtų lygybę tiek teisės aktuose, tiek praktikoje.

Iniciatyvos pavadinimas: 2015 m. Lygybės įstatymas (įvairios nuostatos)

Priėmimo data: 2015 m. gruodžio mėn.

Vadovaujanti organizacija: Teisingumo ir lygybės departamentas, Airija

Tikslinė populiacija: Visi asmenys, su konkrečiomis nuostatomis, turinčiomis įtakos LGBTI+ asmenims

Nuostatų santrauka

Šiuo įstatymu iš dalies keičiami galiojantys lygybės teisės aktai, siekiant uždrausti diskriminaciją įvairiais pagrindais, įskaitant lytinę tapatybę ir išraišką, taip sustiprinant LGBTI+ asmenų apsaugą įsidarbinant ir teikiant prekes bei paslaugas.

Apžvalga ir tikslai

2015 m. Lyčių pripažinimo įstatymu stiprinama Airijos lygybės sistema, aiškiai apsaugant asmenis nuo diskriminacijos dėl lytinės tapatybės ir išraiškos. Pagrindinis jo tikslas - sudaryti sąlygas translyčiams asmenims savarankiškai deklaruoti savo lytinę tapatybę, nereikalaujant medicininės intervencijos ar įvertinimo, taip palengvinant oficialių dokumentų, pavyzdžiui, gimimo liudijimų ir pasų, keitimą. Asmenys, sulaukę 18 metų ir vyresni, gali savarankiškai deklaruoti savo lytinę tapatybę, o asmenys nuo 16 iki 17 metų gali kreiptis su teismo nutartimi. Įstatymu siekiama skatinti translyčių asmenų orumą, savarankiškumą ir įtrauktį.

Iniciatyvos pavadinimas: 2015 m. lyties pripažinimo įstatymas

Vadovaujanti organizacija: Socialinės apsaugos departamentas, Airija

Tikslinė populiacija: Translyčiai asmenys

Apžvalga ir tikslai

2015 m. Lyčių pripažinimo įstatymas suteikia galimybę translyčiams asmenims Airijoje teisiškai pripažinti jų pageidaujamą lytį. Šis svarbus teisės aktas palengvina oficialių dokumentų, tokių kaip gimimo liudijimai ir pasai, pakeitimus, pabrėžiant orumą ir įtrauktį. Teisinis pripažinimas grindžiamas 18 metų ir vyresnių asmenų savideklaracija, o nepilnamečiai nuo 16 iki 17 metų gali kreiptis su teismo nutartimi.

Įstatyme pripažįstama kryžminė diskriminacija, tačiau jame aiškiai neaptariama persidengianti nelygybė, susijusi su lytimi, rase ir socialine bei ekonomine padėtimi, todėl lieka spragų sprendžiant sisteminės marginalizacijos problemą. Nors įstatyme numatytos kovos su diskriminacija priemonės užimtumo ir švietimo srityse ir skatinama įtraukti sveikatos priežiūra, jame nėra konkrečių nuostatų dėl asmenų, susiduriančių su įvairių formų diskriminacija. Teisių gynimo grupės ragino taikyti išsamesnį tarpsektorinį požiūrį, kad būtų užtikrintas teisingas politikos įgyvendinimas ir veiksmingai sprendžiamos sudėtinės problemos.

Iniciatyvos pavadinimas: 2013 m. Sveikatos draudimo įstatymas (pataisa)

Vadovaujanti organizacija: Sveikatos apsaugos ministerija, Airija

Tikslinė populiacija: Visi sveikatos draudimu besinaudojantys asmenys

Nuostatų santrauka

Įstatyme daugiausia dėmesio skiriama sveikatos draudimo rinkos rizikos išlyginimo koregavimui, padedančiam sukurti teisingesnę sveikatos draudimo sistemą.

Apžvalga ir tikslai

Rizikos išlyginimo įstatymu siekiama užtikrinti teisingumą sveikatos draudimo rinkoje įgyvendinant rizikos išlyginimo priemones. Šiomis priemonėmis siekiama skatinti teisingas galimybes visiems piliečiams naudotis sveikatos draudimu, skatinti įtrauktį ir mažinti sveikatos priežiūros skirtumus. Nors įstatyme pabrėžiamas teisingumas sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo srityje, jame nėra aiškiai kalbama apie konkrečias grupes, pavyzdžiui, LGBTQI+ asmenis.

Įstatymu netiesiogiai skatinamas teisingumas, skatinant teisingą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą. Vis dėlto jame nėra aiškių priemonių, skirtų sisteminei nelygybei, susijusiai su lytimi, rase ar socialine ir ekonomine padėtimi, šalinti, todėl jo veiksmingumas sprendžiant sudėtingas pažeidžiamumo problemas yra ribotas. Be to, nors įstatymu siekiama bendro teisingumo, jame aiškiai neaptariamos LGBTQI+ sveikatos priežiūros problemos, todėl trūksta visapusiško marginalizuotų grupių įtraukimo.

Iniciatyvos pavadinimas: LGBTI+ jaunimo strategija

Apžvalga ir tikslai

Šiuo teisės aktu sprendžiama istorinė nelygybė, užtikrinant, kad tos pačios lyties poros turėtų lygias galimybes gauti našlių ir našlaičių pensijas. Juo pripažįstami iki santuokos lygybės buvę įsipareigojimai, užtikrinant finansinį saugumą ir pripažįstant šių partnerysčių teisėtumą. Įstatymu siekiama didinti lygybę ir įtrauktį socialinės gerovės sistemoje šalinant šiuos skirtumus.

Teisės aktais iš dalies sprendžiami persidengiančių diskriminacijos formų, pavyzdžiui, diskriminacijos dėl lyties, rasės ir socialinės bei ekonominės padėties, klausimai. Tačiau įgyvendinimo mechanizmai tebėra riboti, todėl kai kurie asmenys neturi tinkamos apsaugos ar galimybių gauti išteklių.

Lyginamoji analizė

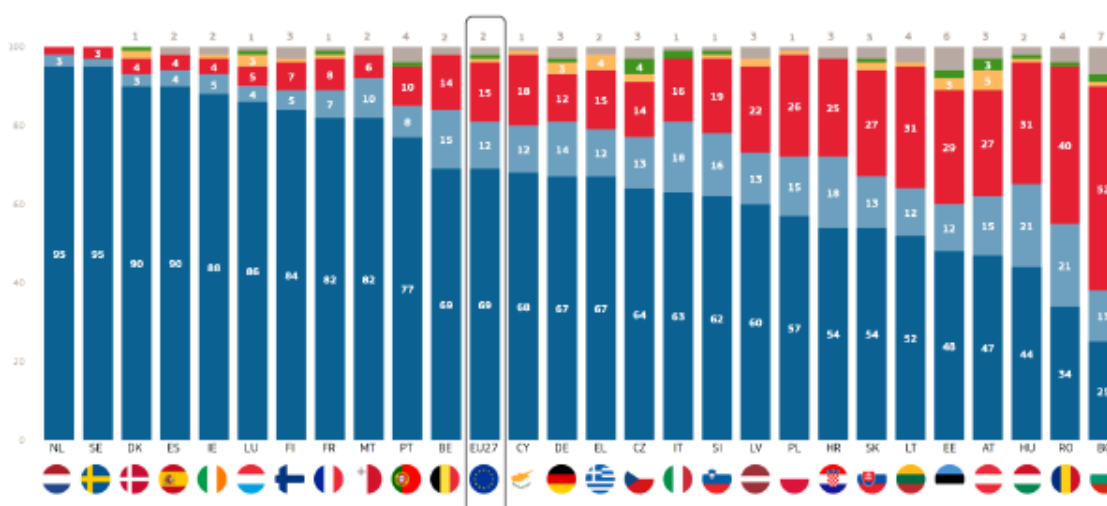
Šalių panašumai ir skirtumai

Penkios tiriamos šalys - Ispanija, Graikija, Lietuva, Kipras ir Airija - turi keletą bendrų panašumų, susijusių su jų pastangomis skatinti LGBTQI+ teises. Visos šalys **priėmė teises priemones, skirtas LGBTQI+ asmenų apsaugai, kurios atspindi platesnį suderinamumą su Europos Sąjungos direktyvomis ir tarptautinėmis žmogaus teisių sistemomis**. Šios pastangos apima įstatymus, kuriais sprendžiami nediskriminavimo užimtumo, sveikatos priežiūros ir švietimo srityse klausimai, taip pat apsaugą nuo neapykantos nusikaltimų. Ypač Ispanija ir Airija pirmą kartą savo teisinėse sistemose įtvirtindamos LGBTQI+ apsaugos priemones, o Graikija pastaraisiais metais padarė sparčią pažangą priimdama svarbius teisės aktus dėl tos pačios lyties asmenų santuokų ir konversinės terapijos draudimo.

Nepaisant šių bendrų įsipareigojimų, LGBTQI+ teisių apimtis, įgyvendinimas ir kultūrinis suvokimas šiose šalyse labai skiriasi. Ispanijos, kaip novatorės, pozicija akivaizdi dėl jos pažangių įstatymų, pavyzdžiui, **Translytiškumo įstatymo (2023 m.)**, kuriuo translyčiams suteikiama teisė save identifikuoti be gydytojo patvirtinimo. Airija laikosi panašaus progresyvaus požiūrio, o jos antidiskriminacinė apsauga apima platų lytinių tapatybių ir išraiškų spektrą. Lietuva ir Kipras, priešingai, atsilieka, o jų LGBTQI+ asmenų apsauga yra ribotesnė, dažnai apsiribojanti tik siauromis politikos sritimis, pavyzdžiui, sveikatos priežiūra ar kovos su neapykantos nusikaltimais priemonėmis. Graikija, nors ir padarė pažangą, vis dar susiduria su pasipriešinimu konservatyviuose regionuose, kur visuomenė vis dar nevienareikšmiškai priima LGBTQI+ asmenis.

QB12R. Regardless of whether you're actually working or not, please tell me, using a scale from 1 to 10, how comfortable would you feel, if a colleague at work with whom you are in daily contact, belonged to each of the following groups? '1' means that you would feel, 'not at all comfortable' and '10' that you would feel 'totally comfortable'. (%)

QB12R.11 A transgender person or an intersex person

Šaltinis: Diskriminacija Europos Sąjungoje, suvestinė ataskaita, specialioji "Eurobarometro" apklausa Nr. 535, 2023 m. balandis-gegužė. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>.

Vienas esminis panašumas visose šalyse - **atotrūkis tarp politikos ir praktikos**. Netgi šalyse, turinčiose pažangias teisinės sistemas, pavyzdžiui, Ispanijoje ir Airijoje, politikos įgyvendinimas dažnai būna **nepakankamas dėl ribotų išteklių, regioninių skirtumų ar nepakankamo visuomenės informuotumo**. Pavyzdžiui, Ispanijos autonominiai regionai kartais susiduria su sunkumais vienodai užtikrinant nacionalinio lygmens LGBTQI+ apsaugą, o tai atspindi platesnio masto decentralizacijos iššūkius. Panašiai Graikijoje ir Kipre susiduriama su didelėmis kliūtimis įgyvendinant antidiskriminacinius įstatymus, ypač kaimo ar religiškai konservatyviose vietovėse, kur **LGBTQI+ asmenų stigma vis dar gaji**.

Instituciniai gebėjimai - dar viena skirtumų sritis. Tokiose šalyse kaip Airija ir Ispanija veikia stiprios lygybės institucijos, pavyzdžiui, Airijos lygybės institucija, kuri prižiūri, kaip laikomasi antidiskriminacinių įstatymų, ir užtikrina jų vykdymą. Tuo tarpu Lietuva ir Kipras turi mažiau išteklių ir mažiau įsteigtų institucijų, prižiūrinčių politikos įgyvendinimą, todėl jų rezultatai nenuoseklūs. Prie šių institucinių skirtumų prisideda ir visuomenės požiūrio skirtumai: Lietuvoje ir Kipre, palyginti su Ispanija ir Airija, pastebimas **aukštesnis visuomenės stigmatizacijos lygis**. Graikija užima tarpinę padėtį, nes **pažangiuose miestų centruose pastebimas vis didesnis pritarimas, tačiau kaimo vietovėse vis dar susiduriama su įsišaknijusiomis išankstinėmis nuostatomis**.

Kultūriniai ir religiniai veiksniai taip pat atlieka svarbų vaidmenį formuojant šiuos skirtumus. Pavyzdžiui, Ispanijoje pastaraisiais dešimtmečiais Katalikų bažnyčios įtaka gerokai sumažėjo, todėl LGBTQI+ teisės gali būti plėtojamos be didesnio pasipriešinimo. Priešingai, stačiatikių bažnyčia Graikijoje ir Kipre vis dar daro didelę įtaką viešajai nuomonei ir politikos formavimui, dažnai trukdydama įgyvendinti pažangias LGBTQI+ priemones. Lietuvoje sovietinių laikų konservatyvumo palikimas ir ribotas viešasis diskursas LGBTQI+ klausimais prisideda prie lėtesnės visuomenės pripažinimo ir politikos formavimo pažangos.

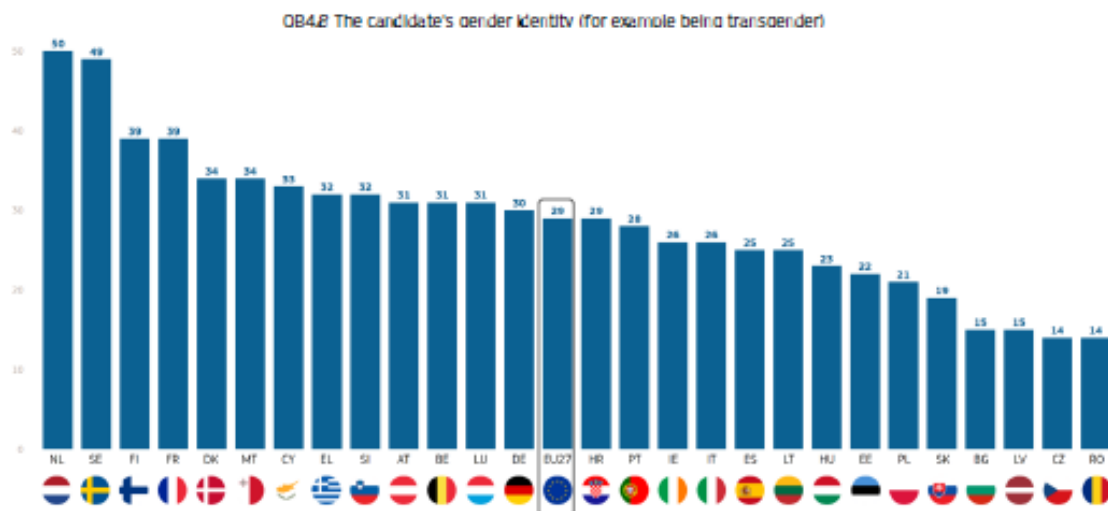
Nepaisant šių skirtumų, esama bendrų galimybių bendradarbiauti tarp šalių. Šalys gali pasimokyti iš Ispanijos ir Airijos įstatymų leidybos sėkmės, pavyzdžiui, Ispanijos lyties saviidentifikacijos įstatymo ir Airijos tvirtos antidiskriminacinės sistemos. Taip pat Graikijos reformos, susijusios su interseksualių asmenų apsauga ir konversinės terapijos draudimu, galėtų būti pavyzdžiu Lietuvai ir Kiprui, kur šie klausimai vis dar nepakankamai sprendžiami. Dalyvaujančios šalys, pasinaudodamos šiais bendrais bruožais ir šalindamos skirtumus, gali kartu siekti LGBTQI+ teisių pažangos visoje Europoje.

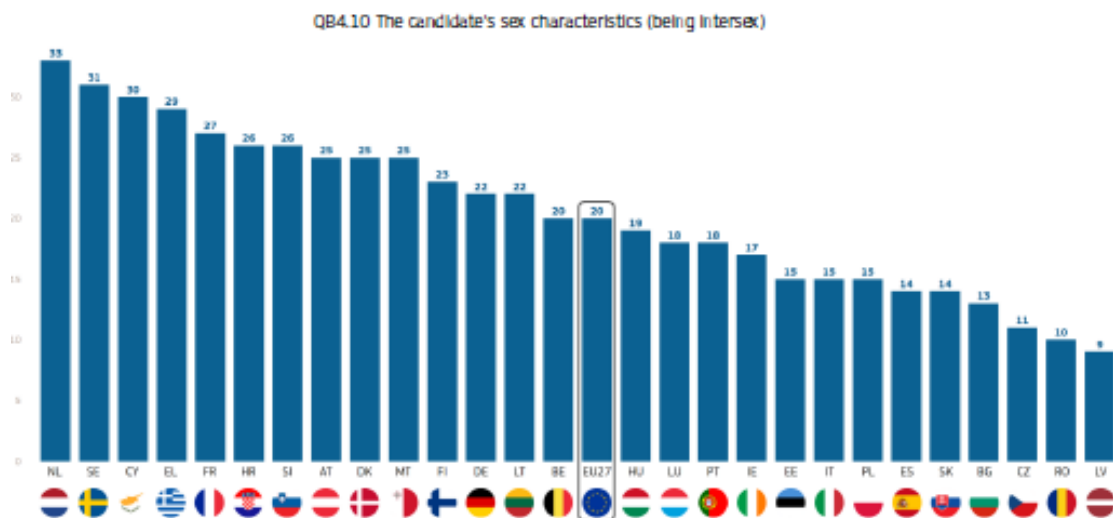
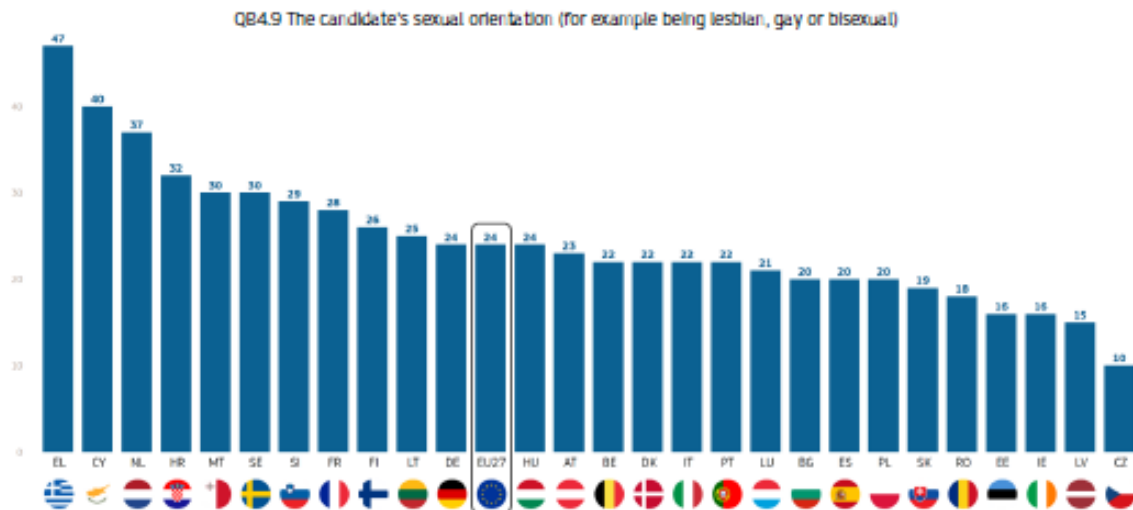
Spragų nustatymas

Nors padaryta didelė pažanga, **penkiose šalyse vis dar yra keletas esminių spragų**, trukdančių įgyvendinti visišką LGBTQI+ asmenų lygybę. Viena iš opiausių spragų - **translyčiams ir interseksualiems asmenims neužtikrinama visapusiška sveikatos priežiūra**. Nors Lietuva įdiegė struktūrines lytį patvirtinančių sveikatos priežiūros paslaugų gaires, šios nuostatos taikomos tik suaugusiems ir tinkamai neatsižvelgia į nepilnamečių poreikius ar nesuteikia psichologinės pagalbos. Tokiose šalyse, kaip Kipras ir Graikija, lytį patvirtinančios sveikatos priežiūros paslaugos vis dar teikiamos epizodiškai, nes yra nedaug specializuotų paslaugų teikėjų ir nenuoseklus finansavimas. Net Ispanijoje, kur lyties saviidentifikavimas pripažįstamas teisiškai, praktinės kliūtys, tokios kaip ilgas laukimo laikas ir regioniniai skirtumai, trukdo gauti priežiūrą.

Dar viena didelė spraga - įtrauktis darbo vietoje. Nors antidiskriminaciniai įstatymai galioja visose penkiose šalyse, jų vykdymas nevienodas, **o LGBTQI+ asmenys dažnai susiduria su stigma darbe ir ribotomis galimybėmis tobulėti**. Kipre ir Lietuvoje šias problemas dar labiau apsunkina tai, kad nėra plačiai paplitusių darbdavių mokymų ir stebėsenos mechanizmų. Graikija ėmėsi veiksmų diskriminacijos darbo vietoje problemai spręsti priimdama **Įstatymą Nr. 4808/2021**, tačiau visuomenės išankstinės nuostatos ir nepakankami ataskaitų teikimo mechanizmai ir toliau trukdo siekti pažangos. Žemiau esančiuose paveikslėliuose galite pamatyti, kokią vietą darbo aplinkoje užima Graikija, Kipras, taip pat Lietuva, kai kalbama apie translyčius ir interseksualius asmenis. EK ataskaitoje "Diskriminacija Europos Sąjungoje" teigiama, kad žmonės mano, jog buvimas translyčiu ir interseksuali asmeniu yra nepalanki aplinkybė priimant žmogų į darbą.

QB4. When a company wants to hire someone and has the choice between two candidates with equal skills and qualifications, which of the following criteria may, in your opinion, put one candidate at a disadvantage? (MULTIPLE ANSWERS POSSIBLE) (%)

Šaltinis: Diskriminacija Europos Sąjungoje, suvestinė ataskaita, specialioji Eurobarometro apklausa Nr. 535, 2023 m. balandis-gegužė. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>

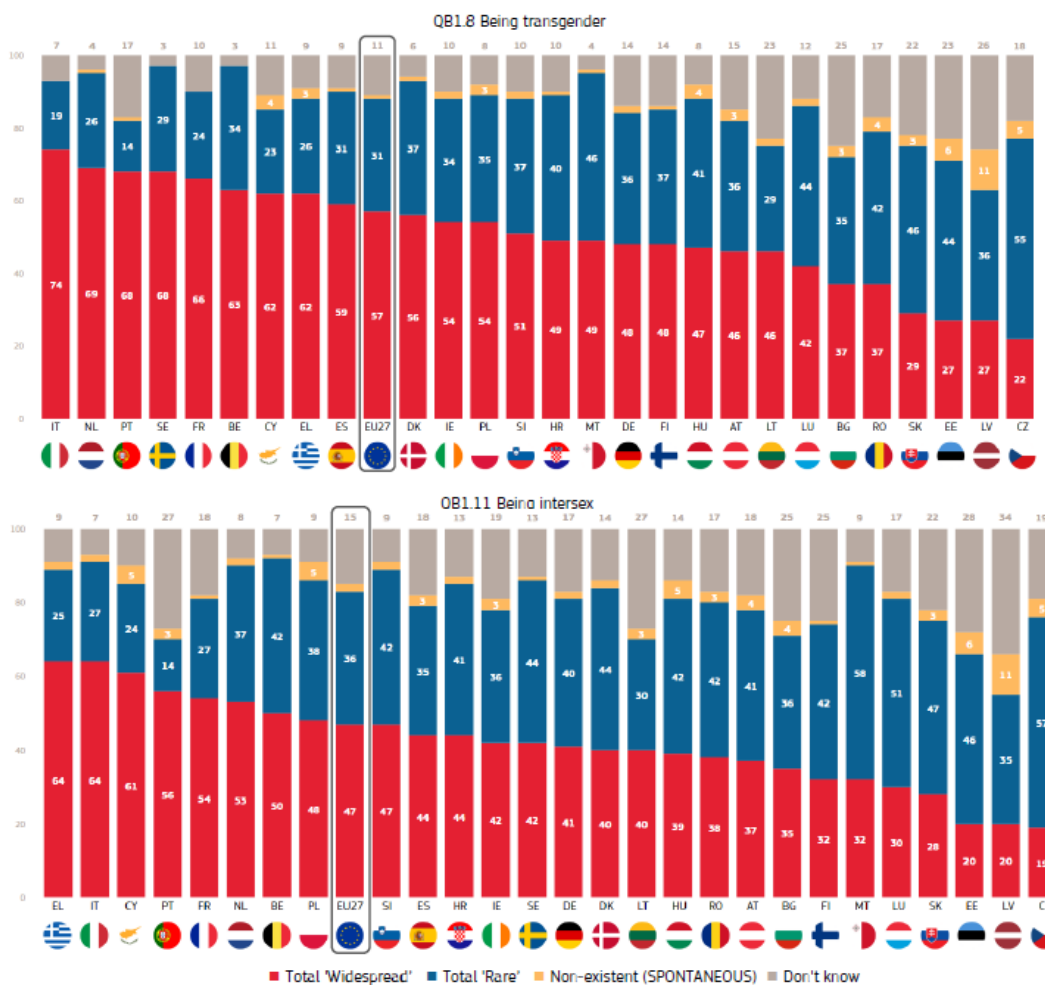
Interseksualių asmenų apsauga taip pat išlieka nepakankama visose srityse. Graikija yra viena iš nedaugelio šalių, priėmusių konkrečias apsaugos priemones interseksualiems nepilnamečiams, **draudžiančias atlikti nebūtinus medicinines intervencijas**. Tačiau kitose šalyse panašių priemonių nėra, todėl interseksualūs asmenys yra pažeidžiami dėl nereikalingų operacijų ir visuomenės stigmatos. Visuomenės informavimo kampanijų apie interseksualų teises yra nedaug, o tai dar labiau apsunkina šią problemą.

Tarpasmeninė diskriminacija - dar viena sritis, kuriai reikia skirti skubų dėmesį. Nors tokios šalys kaip Airija ir Ispanija priėmė plačias kovos su diskriminacija sistemas, tik kelios iš jų aiškiai atkreipia dėmesį į sudėtingas problemas, su kuriomis susiduria LGBTQI+ asmenys, priklausantys kitoms marginalizuotoms grupėms, pavyzdžiui, etninėms mažumoms, neįgaliesiems ar mažas pajamas gaunančioms bendruomenėms. Duomenų apie susikertančias patirtis trūkumas dar labiau apriboja politikos formuotojų galimybes rengti tikslines intervencines priemones.

Įgyvendinimo spragos yra plačiai paplitusi problema visose penkiose šalyse. Net ir išsamią teisinę apsaugą turinčiose šalyse, pavyzdžiui, Ispanijoje ir Airijoje, **vykdymo užtikrinimo mechanizmams**

dažnai trūksta lėšų arba darbuotojų, todėl įstatymai taikomi nevienodai. Regioniniai skirtumai dar labiau padidina šią problemą, ypač decentralizuotose valstybėse, pavyzdžiui, Ispanijoje, kur autonominiai regionai nevienodai pajėgūs užtikrinti nacionalinio lygmens apsaugos priemonių vykdymą. Lietuvoje ir Kipre dėl ribotų institucinių gebėjimų ir visuomenės stigmatos kyla didelių kliūčių veiksmingam teisės aktų įgyvendinimui, todėl daugelis LGBTQI+ asmenų neturi galimybės kreiptis į teismą, kai jų teisės pažeidžiamos. Galiausiai visuomenės požiūris ir visuomenės pritarimas tebėra dideli iššūkiai. Lietuvoje ir Kipre konservatyvios kultūrinės normos ir religijos įtaka prisideda prie plačiai paplitusios LGBTQI+ asmenų stigmatizacijos, atgrasančios juos nuo teisių ir apsaugos. Nors Ispanijoje ir Airijoje padaryta didelė pažanga mažinant visuomenės išankstinį nusistatymą, vis dar esama pasipriešinimo židinių, ypač kaimo vietovėse. Graikija susiduria su panašia atskirtis, nes miestų centrai yra labiau priimtini nei kaimo bendruomenės.

QB1. For each of the following types of discrimination, could you please tell me whether, in your opinion, it is very widespread, fairly widespread, fairly rare or very rare in (OUR COUNTRY)? (%)

Šaltinis: Diskriminacija Europos Sąjungoje, suvestinė ataskaita, specialioji "Eurobarometro" apklausa Nr. 535, 2023 m. balandžio-gegužės mėn. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2972>.

Šiems skirtumams šalinti reikės imtis tikslinių veiksmų keliose srityse. **Svarbiausi pirmieji žingsniai yra vykdymo užtikrinimo mechanizmų stiprinimas, įgyvendinimo finansavimo didinimas ir visuomenės švietimo kampanijų plėtimas.** Be to, geresnis duomenų apie diskriminaciją tarp grupių rinkimas ir specialiai marginalizuotiems pogrupiams pritaikytų intervencinių priemonių

kūrimas padės užtikrinti, kad niekas neliktų nuošalyje. Šalindamos šias spragas dalyvaujančios šalys gali priartėti prie visiškos LGBTQI+ asmenų lygybės.

Suderinimas su ES sistemomis

Europos Sąjungos **LGBTIQ+ asmenų lygybės strategijoje 2020-2025 m.** pateikiamas išsamus planas, kuriuo siekiama skatinti lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių, interseksualių ir homoseksualių asmenų lygybę visose valstybėse narėse. Jos pagrindiniai ramsčiai - kova su diskriminacija, saugumo užtikrinimas, įtraukios visuomenės kūrimas ir LGBTQI+ teisių plėtra visame pasaulyje. Strategijoje pabrėžiama, kad reikia **teisinio pripažinimo, įtraukios sveikatos priežiūros, kovos su diskriminacija vykdymo ir duomenų rinkimo - visa tai yra** kriterijai, pagal kuriuos galima vertinti nacionalinę pažangą.

Visose penkiose šioje ataskaitoje aptariamose šalyse **suderinamumas su ES sistemomis labai skiriasi**, ypač kalbant apie lytinės tapatybės ir interseksualių asmenų apsaugos teisinį reglamentavimą:

- **Ispanija** tvirtai laikosi ES strategijos tikslų, ypač **Translyčių įstatymu (2023 m.)**, **Zerolo įstatymu (2022 m.)** ir interseksualių asmenų apsauga pagal įvairias nacionalines ir regionines sistemas. Ispanija taip pat yra pavyzdys, kaip ES pabrėžia savęs identifikavimo, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kovos su diskriminacija svarbą.
- **Graikija** padarė reikšmingą pažangą **uždrausdama konversinę terapiją, teisiškai pripažindama tos pačios lyties asmenų santuokas ir užtikrindama interseksualių nepilnamečių apsaugą - tai** labai atitinka ES standartus. Tačiau vis dar kyla sunkumų, susijusių su teisės aktų vykdymu ir kaimo gyventojų pritarimu, ypač dėl institucijų jautrumo ir galimybės gauti paslaugas.
- **Airija** iš esmės atitinka ES standartus, susijusius su teisiniu lyties pripažinimu ir jaunimo apsauga. Tačiau vis dar nepakankamai atsižvelgiama į **sankirtas ir sveikatos priežiūros lygybę**, todėl lieka visapusiškos įtraukties spragų, ypač suaugusiųjų, migrantų ar rasinės priklausomybės asmenų atžvilgiu.
- **Lietuva** demonstruoja dalinį suderinamumą, ypač per sveikatos priežiūros reformas translyčiams asmenims ir teisinės iniciatyvas, tokias kaip **darbo grupė dėl lyties statuso**. Tačiau ji nepakankamai įgyvendina ES strategijos raginimus užtikrinti visapusišką apsaugą nuo diskriminacijos, visų pirma neįtraukdama **lytinės tapatybės ir lyties požymių į nacionalinius lygybės įstatymus**.
- **Kipras** ėmėsi veiksmų derinimo link, įskaitant konversinės terapijos kriminalizavimą ir SAFE-R projektą, tačiau jam trūksta **nuoseklios nacionalinės LGBTQI+ strategijos**. Jis dar neviseiškai atitinka ES lūkesčius dėl teisinio lyties pripažinimo, visapusiškos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo ar institucinės atskaitomybės.

Be to, pagal **Užimtumo lygybės direktyvą (2000/78/EB)** ir **Rasinės lygybės direktyvą (2000/43/EB)** reikalaujama, kad valstybės narės uždraustų diskriminaciją užimtumo ir profesinio mokymo srityse. Nors visos šalys yra priėmusios tam tikros formos antidiskriminacinius įstatymus, **jų įgyvendinimo spragos išlieka** didelės, ypač translyčių, nebinarinių ir interseksualių asmenų atžvilgiu.

Pagrindinės ES reikalavimų laikymosi spragos:

- Teisinio lyties pripažinimo nebuvimas nebinariniams asmenims (visose šalyse, išskyrus iš dalies Ispanijoje ir Airijoje)
- Ribota arba visai netaikoma interseksualiems asmenims skirta apsauga (išskyrus Graikiją)
- Nevienodas kovos su diskriminacija įstatymų vykdymas
- Nepakankamai renkami interseksiniai duomenys ir teikiamos išskaidytos ataskaitos

Kad ES strategija įgyvendintų savo transformacinį potencialą, nacionalinės vyriausybės turi neapsiriboti tik pagrindiniu reikalavimų laikymusi ir įtraukti šiuos principus į **koordinuotus, gerai finansuojamus ir įgyvendinamus nacionalinius veiksmų planus**, paremtus **pilietinės visuomenės dalyvavimu ir nepriklausoma priežiūra**.

Rekomendacijos

Politikos tobulinimas

Siekdamos pašalinti nustatytas politikos sistemos ir įgyvendinimo spragas, dalyvaujančios šalys **turi teikti pirmenybę teisinės apsaugos LGBTQI+ asmenims peržiūrėjimui ir išplėtimui**. Politikai turėtų užtikrinti, kad translyčiai ir interseksualūs asmenys būtų aiškiai įtraukti į kovos su diskriminacija įstatymus ir kad teisinis lytinės tapatybės pripažinimas apimtų nebinarinius ir interseksualių asmenis. Tokios šalys kaip Kipras ir Lietuva, kuriose pažanga teisėkūros srityje buvo lėtesnė, gali priimti priemones, įkvėptas Ispanijos Translytiškumo įstatymo (2023 m.), kuris leidžia identifikuoti save be invazinių reikalavimų. **Kita labai svarbi sritis - visapusiška sveikatos priežiūros reforma**. Vyriausybės turėtų nustatyti nacionalines lytį patvirtinančios priežiūros gaires, į kurias būtų įtraukta geriausia praktika, pavyzdžiui, Lietuvos daugiadalykė translyčių asmenų sveikatos priežiūros sistema. Šios gairės turi apimti psichologinės pagalbos, hormonų terapijos ir chirurginių intervencijų prieinamumą, taip pat apsaugos nuo nereikalingų medicininių intervencijų tarpvyčiams nepilnamečiams. Ypatingas dėmesys taip pat turėtų būti skiriamas regioniniams skirtumams šalinti, užtikrinant vienodą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą kaimo vietovėse ir nepakankamai aptarnaujamose vietovėse.

Reikėtų didinti įtrauktį į darbo rinką įgyvendinant griežtą kovos su diskriminacija darbo vietoje politiką. Šalys turėtų apsvarstyti galimybę įpareigoti darbdavius rengti mokymus apie įvairovę ir įtrauktį, į kuriuos būtų įtraukti specialūs moduliai LGBTQI+ klausimais. Siekdamos remti LGBTQI+ darbuotojus, vyriausybės galėtų skatinti įmones priimti įtraukią politiką, pavyzdžiui, teikti išmokas darbo vietoje tos pačios lyties asmenų poroms ir atsižvelgti į translyčių darbuotojų poreikius lyties keitimo metu.

Institucinis stiprinimas

Siekiant užtikrinti veiksmingą LGBTQI+ politikos įgyvendinimą, labai svarbu stiprinti institucinius gebėjimus. Vyriausybės turėtų skirti išteklių lygybės institucijų ir žmogaus teisių komisijų, kurioms pavesta stebėti ir užtikrinti antidiskriminacinių įstatymų vykdymą, gebėjimams stiprinti. Pavyzdžiui, Ispanija ir Airija, turinčios gerai įsitvirtinusias lygybės institucijas, galėtų pasiūlyti gaires, kaip kurti ar stiprinti panašias institucijas Lietuvoje ir Kipre. Reikėtų plėsti valstybės tarnautojų, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų, pedagogų ir teisėsaugos pareigūnų mokymo programas, kad būtų

pašalintos LGBTQI+ teisių supratimo spragos. Šiose programose daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama šališkumo mažinimui, kultūrinės kompetencijos skatinimui ir institucijų aprūpinimui priemonėmis, kurios padėtų veiksmingai kovoti su diskriminacija. Naujausios Graikijos iniciatyvos uždrausti konversinę terapiją galėtų būti pavyzdžiu mokant psichikos sveikatos specialistus apie žalingos praktikos pavojus.

Be to, vyriausybės turėtų sukurti stebėsenos ir atskaitomybės mechanizmus, kurie padėtų stebėti, kaip įgyvendinama LGBTQI+ politika. Tai apima išskaidytų duomenų apie diskriminacijos atvejus, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir įtrauktį darbo vietoje rinkimą. Skaidrios ataskaitų teikimo sistemos leis institucijoms nustatyti įgyvendinimo spragas ir veiksmingiau reaguoti į LGBTQI+ bendruomenių poreikius.

Tarpvalstybinio mokymosi galimybės

Bendradarbiavimas tarp šalių suteikia vertingą galimybę dalytis gera patirtimi ir derinti politiką visame regione. Ispanijos lyderystė priimant įstatymus dėl savęs identifikavimo ir Airijos išsami antidiskriminacinė sistema yra teisėkūros modelių, kuriuos galėtų perimti kitos šalys, pavyzdžiai. Panašiai Graikijos interseksualų apsauga ir Lietuvos sveikatos priežiūros gairės rodo konkrečias sritis, kuriose bendradarbiavimas galėtų duoti teigiamų rezultatų. Regioniniai seminarai ir konferencijos gali palengvinti politikos formuotojų, advokatų ir institucijų keitimąsi žiniomis. Šiuose renginiuose daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama keitimuisi strategijomis, kaip spręsti bendras problemas, pavyzdžiui, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir mažinti visuomenės stigmą. ES galėtų atlikti koordinatoriaus vaidmenį organizuojant tokias iniciatyvas ir pasinaudoti savo LGBTQI+ lygybės strategija 2020-2025 m., kad paskatintų derinimą su Europos standartais.

Taip pat galėtų būti kuriamos skaitmeninės platformos, kad būtų galima sujungti suinteresuotuosius subjektus įvairiose šalyse. Šios platformos galėtų apimti išteklių bibliotekas su atvejų tyrimais, teisės aktų šablonais ir mokymo medžiaga, kad šalys galėtų pasimokyti viena iš kitos sėkmės ir išvengtų bendrų spąstų. Tarpvalstybinė NVO ir bendruomeninių organizacijų partnerystė galėtų sustiprinti advokacijos pastangas ir sukurti vieningą balsą už LGBTQI+ teises Europoje.

Ateities mokslinių tyrimų kryptys

Tolesni tyrimai yra **būtinai siekiant pašalinti duomenų spragas ir informuoti apie įrodymais pagrįstos politikos formavimą**. Vyriausybės ir mokslinių tyrimų institucijos turėtų teikti pirmenybę LGBTQI+ asmenų, ypač translyčių ir interseksualių asmenų, gyvenimiškos patirties tyrimams tokiose srityse kaip sveikatos priežiūra, švietimas ir užimtumas. Lyginamieji tyrimai, kuriuose nagrinėjamas skirtingų teisinių sistemų ir įgyvendinimo strategijų veiksmingumas įvairiose šalyse, suteiktų vertingų įžvalgų politikos derinimui.

Ateities tyrimuose pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas tarpsektoriškumui. Supratimas, kaip tokie veiksniai kaip rasė, negalia, socialinė ir ekonominė padėtis bei geografinė padėtis susikerta su LGBTQI+ tapatybėmis, padės politikos formuotojams kurti tikslines intervencines priemones, skirtas labiausiai marginalizuotoms grupėms remti. Be to, daugiau duomenų apie interseksualių asmenų patirtį ir poreikius labai svarbu kuriant įtraukią politiką ir sveikatos priežiūros protokolus.

Siekiant įvertinti naujos politikos ar iniciatyvų poveikį, būtų galima vykdyti bandomąsias programas ir išilginio laikotarpio tyrimus, kurie suteiktų įrodymų, pagrindžiančių sėkmingų modelių plėtrą. Pavyzdžiui, vykdant bandomuosius projektus kaimo vietovėse būtų galima išbandyti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimo ar kovos su stigma strategijas, o išvadas panaudoti nacionalinėms strategijoms. Vyriausybės taip pat turėtų investuoti į politikos rezultatų stebėsenos ir vertinimo priemonių kūrimą, užtikrindamos, kad pažanga būtų išmatuojama ir tvari.

Priedai

Interviu santrauka

Airijoje Dublino universitetas sėkmingai įgyvendino interviu. Airijos ataskaitoje nagrinėjamos pagrindinės įžvalgos apie translyčių ir interseksualių žmonių įtrauktį darbo vietoje, prieigą prie sveikatos priežiūros paslaugų, teisinį pripažinimą ir platesnę socialinę patirtį Airijoje.

Darbo vietoje patirtis buvo įvairi. Technologijų sektoriuje dirbantys interviu dalyviai pranešė apie teigiamą patirtį ir palyginti lengvą darbo keitimą. Tačiau vis dar yra keletas iššūkių, ypač neprogresyviose pramonės šakose. Kai kurie anketos respondentai apibūdino netiesioginę diskriminaciją, pavyzdžiui, kolegos neteisingai nurodydavo kitų lytį arba reiškė subtilią transfobinę nuostatą. Daugelyje darbo vietų vartojama įtraukianti kalba, tačiau tai dažnai neatitinka konkrečios paramos, pavyzdžiui, vienodo užmokesčio ar aiškos nediskriminavimo politikos. Airijos darbdaviai pranešė apie bendrą teigiamą požiūrį į įvairovę, tačiau atidžiau pažvelgus matyti dideli praktinės paramos ir įtraukties politikos trūkumai translyčių ir interseksualių darbuotojų atžvilgiu.

Tiek interviu dalyviai, tiek apklausos dalyviai pabrėžė svarbias problemas, susijusias su galimybėmis gauti kompetentingą ir pagarbų sveikatos priežiūros paslaugas. Tai apima ilgą laukimo laiką (iki 1,5 metų) net turint privatų draudimą ir nepakankamą geografinę prieigą, ypač kaimo vietovėse. Daugelis dalyvių kritikavo Nacionalinę lyčių tarnybą (NGS) už tai, kad ji riboja galimybę gauti būtiną priežiūrą. Vienas asmuo dėl sisteminių kliūčių daugiau nei dešimtmetį vartojo savarankiškai hormonų terapiją, keldamas pavojų savo sveikatai. Apklaustieji pabrėžė, kad bendrosios praktikos gydytojai ir terapeutai turi gauti daugiau mokymų, ir paragino imtis politikos reformų, kad būtų pašalintos sisteminės kliūtys. Sveikatos priežiūros specialistų apklausa parodė, kad jie apskritai supranta įtraukties svarbą, tačiau taip pat išryškino esminius mokymų, gairių ir institucinės paramos trūkumus.

Dalyviai pripažino pažangą teisinio lyties pripažinimo srityje, ypač suaugusiųjų atžvilgiu. Tačiau buvo pastebimas nuostatų dėl translyčių ir interseksualių jaunuolių trūkumas. Kai kurie išreiškė susirūpinimą, kad pokyčiai Jungtinės Karalystės ir JAV teisės aktuose gali turėti neigiamos įtakos Airijos politikai. Taip pat yra skubus poreikis atnaujinti biurokratinės procedūras, pavyzdžiui, vardo ir pavardės keitimą nekilnojamojo turto dokumentuose ir paveldėjimo dokumentuose, kurios te.

Užimtumas

- Teigiama patirtis technologijų sektoriuje, tačiau kitose srityse pastebima netiesioginė diskriminacija.
- 57 % susidūrė su kliūtimis įsidarbinti ar išlaikyti darbą.
- 71 % nėra tikri, ar jų darbo vieta yra tikrai įtraukianti.

Sveikatos priežiūra

- 86 % susidūrė su sunkumais gaudami sveikatos priežiūros paslaugas.
- Dažnai tenka ilgai laukti, susidurti su NGS ribojimais ir savarankiškai taikyti hormonų terapiją.
- 71 % respondentų nurodė, kad psichikos sveikatos paslaugos yra nepakankamos.
- 57 % respondentų nurodė, kad specialistai nėra apmokyti translyčių sveikatos klausimais.

Teisinė ir socialinė parama

- Suaugusiųjų pripažinimas gerėja, tačiau jaunimas lieka nuošalyje.
- Biurokratinės sistemos vėluoja prisitaikyti prie vardo/lyties pakeitimų.
- Tarpusavio pagalbos tinklai yra naudingesni nei oficialios institucijos.

ISPANIJA

Ispanijoje 3 skirtingų organizacijų (Somos, Instituto Ikigai ir Solidaridad Sin Fronteras) atliktų interviu metu 35 darbdaviai, 32 sveikatos priežiūros specialistai ir 50 translyčių ir (arba) interseksualių asmenų pateikė įžvalgas nuomones apie įtrauktį darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir platesnes visuomenės problemas. Šioje ataskaitoje apibendrinamos Ispanijoje atliktų interviu ir klausimynų su darbdaviais, sveikatos priežiūros specialistais ir translyčiais bei interseksualiais asmenimis įžvalgos. Išvadose nagrinėjama įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių struktūrinių iššūkių, su kuriais susiduria translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenės, būklė.

Šioje ataskaitoje apibendrinamos įžvalgos, gautos Ispanijoje atlikus darbdavių, sveikatos priežiūros specialistų, translyčių ir interseksualių asmenų interviu ir klausimynus. Išvadose nagrinėjama įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių struktūrinių iššūkių, su kuriais susiduria translyčių ir interseksualių asmenų bendruomenės, padėtis.

Darbdaviai paprastai apibūdino savo darbo vietas kaip **įtraukią aplinką**, tai daugiausia aiškindami kartų vertybėmis, o ne formalizuota įvairovės politika. Nors daugelis jų išreiškė nuoširdų įsipareigojimą siekti įtraukties, šis įsipareigojimas dažnai priklausė nuo asmeninės geros valios, o ne nuo struktūrinės institucinės paramos. **Dažnai įtrauktis buvo veikiau numanoma, o ne aktyviai skatinama**, dauguma darbdavių prisipažino, kad niekada sąmoningai neįdarbino translyčio ar interseksualaus asmens. Nepaisant to, buvo matyti aiškus atvirumas ir noras mokytis, o daugelis pripažino, kad reikia lyderystės, reguliarių mokymų ir aiškių antidiskriminacinių protokolų. Tai patvirtino ir klausimyno atsakymai, iš kurių matyti, kad tik nedidelė dalis organizacijų turėjo konkrečias procedūras, skirtas translyčių ir interseksualių darbuotojų poreikiams tenkinti. Veiksmai,

kurių buvo imtasi siekiant skatinti įtrauktį, paprastai buvo vidiniai ir neformalūs, tik nedaugelis organizacijų užmezgė partnerystę su LGBTQI+ grupėmis arba siūlė tikslines komunikacijos ar švietimo iniciatyvas. Taip pat išryškėjo žinių spragos, ypač susijusios su teisinėmis procedūromis, pavyzdžiui, vardo ir lyties žymenų atnaujinimu darbo įrašuose, todėl išryškėjo geresnio teisinio išprusimo ir struktūrizuotų gairių poreikis.

Priešingai, translyčiai ir interseksualūs asmenys pateikė sudėtingesnę savo gyvenimo realybės vaizdą. Daugelis jų nurodė, kad jiems **kyla didelių kliūčių įsidarbinti**, o kai kurie iš jų dėl teisinio pripažinimo ar darbo galimybių stokos ėmė dirbti sekso paslaugas. **Pateikus gyvenimo aprašymą, dažnai negaudavo jokio atsakymo**, o socialinės integracijos programos, kurioms vadovauja NVO, kartais būdavo vienintelis būdas įsidarbinti. Pagarba tiek sveikatos priežiūros srityje, tiek darbo vietoje buvo apibūdinama kaip nenuosekli, dažnai suvokiama kaip sėkmės reikalas, o ne garantuota teisė. Sveikatos priežiūros srityje dalyviai apibūdino tokius iššūkius, kaip netinkamas lyties nustatymas, smerkiantis požiūris, ypač dėl seksualinio darbo ar seksualumo, ir ribotos galimybės gauti lytį patvirtinančią priežiūrą. Migrantai susidūrė su dar didesnėmis kliūtimis, įskaitant negalėjimą gauti sveikatos priežiūros kortelių ar teisiškai atnaujinti savo lyties požymių.

Klausimynai patvirtino šiuos pasakojimus. **Didžioji dauguma translyčių respondentų nurodė patyrę diskriminaciją įsidarbinant ar darbe**, o daugelis vengė atskleisti savo tapatybę iš baimės. Žinomumas apie teisinę apsaugą buvo menkas - du trečdaliai dalyvių nežinojo, kokios yra jų teisės ir kaip jų siekti. Daugelis išreiškė dvejones ar baimę kreiptis į teismą dėl diskriminacijos. Tie, kurie rado darbą, dažnai dirbo neoficialiai arba nesaugiai, o psichikos sveikatos pagalba buvo nepakankama arba neprieinama. Keletas asmenų pasakojo apie geresnę patirtį su NVO susijusiose klinikose, tačiau galimybė gauti tokią pagalbą buvo nevienoda.

Interviu su sveikatos priežiūros specialistais atskleidė, kad jie yra tvirtai pasiryžę rūpintis translyčiais ir interseksualiais pacientais, tačiau taip pat **atskleidė, kad institucijos yra labai nepasirengusios**. Daugelis **specialistų prisipažino, kad** per medicininį išsilavinimą ar eidami dabartines pareigas **jie buvo mažai arba visai nebuvo mokomi translyčių pacientų klausimais**. Dėl šio struktūrinių mokymų ir rekomendacijų trūkumo dažnai kildavo neaiškumų ir netyčinė atskirtis ar žala. Nors ketinimai dažnai buvo teigiami, dėl aiškių protokolų, įtraukiančių priemonių ir tęstinio mokymo trūkumo priežiūra dažnai neatitiko translyčių ir interseksualių pacientų poreikių. Klausimyno duomenys parodė, kad tik nedidelė dalis respondentų manė, jog sveikatos priežiūros specialistai yra tinkamai informuoti apie translyčių ir interseksualių asmenų poreikius.

Nepaisant šių iššūkių, bendras interviu tonas buvo atsparus ir atsargus optimizmas. Translyčiai dalyviai pabrėžė, kad jų patirtis, nors ir sunki, suteikė stiprybės ir stiprų tapatybės jausmą. Jie ragino imtis sisteminių reformų, įskaitant ankstyvą švietimą apie translytiškumą, privalomus sveikatos priežiūros ir personalo specialistų mokymus ir geresnį valstybės institucijų veiklos koordinavimą, kad būtų užtikrintas nuoseklus translyčių asmenų teisių laikymasis. Tiek darbdavių, tiek sveikatos priežiūros specialistų interviu atskleidė didėjančią kultūrinį atvirumą ir norą remti translyčių ir interseksualių integraciją. Vis dėlto šio požiūrio pokyčio dar neatitinka politika ar infrastruktūra. Prielaida apie įtrauktį be konkrečių veiksmų iš tikrųjų gali trukdyti pažangai, nes gali sukurti klaidingą laimėjimo jausmą.

Šio tyrimo rezultatai **rodo, kad skubiai reikia struktūrizuotų ir tvarių įtraukties strategijų**. Tiek užimtumo, tiek sveikatos priežiūros srityje reikšmingai pažangai pasiekti reikės ne tik atviro požiūrio, bet ir išsamios politikos įgyvendinimo, įtraukiojo mokymo, geresnės teisinės ir institucinės paramos, kad būtų panaikintas atotrūkis tarp gerų ketinimų ir translyčių ir interseksualių asmenų gyvenimiškos patirties.

Darbdaviai

- **Įtraukties suvokimas:** Iš esmės suvokiama kaip įtraukianti dėl kartų vertybių, o ne oficialios politikos.
- **Politikos spragos:** Tik nedaugelis organizacijų turėjo konkrečią translyčių ir (arba) interseksualių asmenų įtraukimo politiką arba personalo valdymo protokolus.
- **Žinių spragos:** Trūksta supratimo apie teisinius lyties ir (arba) vardo pakeitimus darbo dokumentuose.
- **Įsitraukimas:** Ribotas bendradarbiavimas su LGBTQI+ organizacijomis ar struktūriniai mokymai.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

- **Įsidarbinimo kliūtys:** Didelė bedarbystė, diskriminacijos patirtis; kai kurie iš jų griebėsi sekso paslaugų.
- **Teisinis išprusimas:** 2/3 nežino, kokios yra teisinės teisės ir kaip jomis pasinaudoti.
- **Sveikatos priežiūros patirtis:**
 - o Vyrauja klaidingas lyties nustatymas ir stigmatizacija.
 - o Nevyriausybinių organizacijų suteikė geresnę patirtį, tačiau jos buvo nevienodai prieinamos.
- **Psichikos sveikata:** Nepakankama, neprieinama pagalba; didelis specializuotos priežiūros poreikis.

Sveikatos priežiūros specialistai

- **Mokymas:** Labai ribotas švietimas translyčių ir (arba) interseksualių klausimais.
- **Pasirengimas:** Nori tobulėti, tačiau reikia struktūrizuotų protokolų, priemonių ir gairių.

Pagrindinės išvados

- Įtraukimas dažnai yra numanomas, o ne institucionalizuotas.
- Reikalingos struktūrinės reformos ir švietimas užimtumo ir sveikatos priežiūros srityse.

GRAIKIJA

Interviu su Graikijos užimtumo ir sveikatos priežiūros sektorių specialistais bei translyčiais ir interseksualiais asmenimis atskleidė su translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimu susijusius iššūkius ir galimybes. Socialinnov" ir "Prolepsis" įgyvendino interviu su 24 darbdaviais, 24 sveikatos priežiūros specialistais ir 13 translyčių ir (arba) interseksualių asmenų dėl įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių visuomenės iššūkių.

Sveikatos priežiūros specialistai teigė, kad **plačiai paplitęs specializuotų mokymų apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius trūkumas**. Dauguma jų niekada nėra gavę oficialių mokymų lytinės tapatybės klausimais, todėl daugelis nežino tinkamų protokolų ar įtraukios

bendravimo praktikos. Dėl šio nepakankamo pasirengimo dažnai neteisingai nustatoma lytinė tapatybė, jaučiamas diskomfortas arba visiškai atsisakoma suteikti tinkamą priežiūrą. Struktūrinės kliūtys, tokios kaip **lyties patvirtinimo procedūrų neįtraukimas į valstybinio sveikatos draudimo sistemą ir biurokratiniai neatitikimai po teisinio lyties pakeitimo, dar labiau apsunkina galimybę gauti reikiamas paslaugas**. Taip pat labai reikia psichikos sveikatos paslaugų, kurios būtų specialiai pritaikytos translyčių ir interseksualių asmenų patirčiai.

Kita vertus, darbdaviai dažnai vadovaujasi plačia nediskriminavimo politika, tačiau jiems trūksta tikslinių lyčių įvairovės ir įtraukties strategijų. Translyčiai ir interseksualūs asmenys darbe lieka nematomi, o jų nebuvimas kartais klaidingai suprantamas kaip interesų ar kvalifikacijos stoka, o ne kaip sisteminės atskirties rezultatas. **Darbdaviai kaip pagrindines problemas nurodė nepakankamą darbuotojų informuotumą, visuomenės stigmą ir neaiškumą, kaip remti translyčius darbuotojus**. Nepaisant to, didėja atvirumas mokymams, įtraukios politikos kūrimui ir bendradarbiavimui su LGBTQI+ organizacijomis, siekiant sukurti palankesnę darbo aplinką.

Apskritai išvadose pabrėžiama, kad reikia struktūruoto, nuolatinio švietimo, praktinių paramos priemonių ir prasmingo institucijų ir bendruomenių bendradarbiavimo. Įtraukioms sistemoms Graikijoje kurti reikės koordinuoti sveikatos priežiūros, užimtumo ir viešosios politikos sektorių pastangas, paremtas empatija ir kompetencija.

Be institucinių apribojimų, surinktos asmeninės istorijos atskleidžia emocinę, fizinę ir socialinę naštą, kurią patiria translyčiai ar interseksualūs asmenys Graikijoje kasdienybėje. **Keletas dalyvių pasakojo apie akivaizdžią nepagarbą sveikatos priežiūros įstaigose - nuo** neteisingos lyties iki to, kad specialistai abejoja jų tapatybėmis ar jas atmeta. Dėl lytį patvirtinančių procedūrų už prieinamą kainą trūkumo, taip pat dėl neapmokyto ar nenorinčio jų atlikti sveikatos priežiūros personalo asmenys dažnai priversti ieškoti pagalbos užsienyje arba atidėti būtiną gydymą. Kiti pasakojo, kad giliai įsišaknijusi socialinė stigma neleidžia jiems naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis arba verčia slėpti savo tapatybę profesinėje aplinkoje. Interseksualai išreiškė didelį nusivylimą dėl to, kad jų nesupranta tiek visuomenė, tiek medicinos specialistai, ir pabrėžė matomumo, švietimo ir pripažinimo poreikį. Nepaisant šių iššūkių, daugelis dalyvių taip pat išreiškė norą keistis - pabrėžė paramos šeimai, švietimo ir teisinių reformų, kuriomis būtų gerbiama jų tapatybė ir užtikrinama galimybė gauti orumo nežeminančią sveikatos priežiūrą ir lygiavertį darbą, svarbą.

Darbdaviai

- **Politika:** Darbdaviai: egzistuoja plati kovos su diskriminacija politika, tačiau trūksta lyčių įvairovės strategijų.
- **Informuotumas:** Darbdaviams trūko supratimo apie specifinius translyčių / interseksualių darbuotojų poreikius.
- **Noras:** Atvirumas mokymams ir bendradarbiavimui su LGBTQI+ grupėmis.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

- **Sveikatos priežiūros iššūkiai:**
 - Dažnai pasitaiko neteisingo lyties nustatymo ir atsisakymo teikti paslaugas.
 - Procedūrų išlaidų kliūtys; kelionės į užsienį dėl priežiūros.

- **Socialinė stigma:** Stigma: skatina slėpti savo tapatybę, ypač darbe.
- **Psichikos sveikata:** Nepakankamai specializuotų paslaugų; nematomumo jausmas.

Sveikatos priežiūros specialistai

- **Mokymo trūkumai:** Mažai formalaus mokymo arba jo visai nėra.
- **Kliūtys:** Biurokratiniai neatitikimai po perėjimo; valstybinės aprėpties spragos.

Pagrindinės išvados

- Institucijos yra atviros, bet nepakankamai pasirengusios.
- Reikia švietimo, matomumo ir teisinio aiškumo.

KIPRAS

Kipre "Wisefour" apklausė 10 darbdavių, 10 sveikatos priežiūros specialistų ir 9 translyčius ir (arba) interseksualių asmenis dėl įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių visuomenės problemų.

Šioje ataskaitoje pateikiamos Kipre surinktų interviu ir klausimyno atsakymų išvados, kuriose pateikiama įžvalgų apie dabartinę translyčių ir interseksualių asmenų įtraukimo į darbo rinką ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo padėtį. Joje atsispindi tiek darbdavių, tiek sveikatos priežiūros specialistų patirtis, taip pat translyčių ir interseksualių asmenų, besinaudojančių šiomis sistemomis, gyvenimo realybė.

Darbo vietoje pastangos skatinti įtrauktį vis dar nenuoseklios ir dažnai paviršutiniškos. Nors kai kurios įmonės rengia įvairovės ir įtraukties seminarus, tačiau dalyvavimas juose yra savanoriškas, o tai gerokai apriboja bendrą jų poveikį. **Struktūrizuotų diskriminacijos problemų sprendimo sistemų iš esmės nėra**, o tai reiškia, kad darbuotojai, kurie susiduria su priekabiavimu ar atskirtimi, dažnai neturi saugių ar veiksmingų priemonių pranešti apie šias problemas. Ši atskaitomybės spraga sukuria tylos atmosferą, kai daugelis asmenų nenori kalbėti, nes bijo keršto ar dar didesnės marginalizacijos.

Kai kuriose organizacijose paprastai teikiamos psichologinės pagalbos paslaugos, **tačiau jos nėra pritaikytos konkrečioms LGBTQ+ darbuotojų poreikiams**. Todėl translyčiams ir interseksualiems asmenims dažnai sunku gauti tinkamą psichikos sveikatos priežiūrą. **Mažosiose ir vidutinėse įmonėse (MVI)**, kuriose paprastai **apskritai nėra oficialios įtraukties politikos ar informuotumo didinimo iniciatyvų**, padėtis **yra dar prastesnė**. Nors didesnės įmonės gali turėti tam tikrą politiką popieriuje, joms dažnai sunku įgyvendinti šias priemones taip, kad jos iš tiesų padėtų savo translyčiams ir interseksualiems darbuotojams.

Paklausti apie savo įsipareigojimą įdarbinti įvairius talentus, darbdaviai pateikė skirtingus atsakymus, kurie rodo, kad LGBTQI+ įtrauktis yra labai įvairialypė. Nors 60 proc. organizacijų nurodė, kad vykdė tam tikros formos įvairovės ir įtraukties mokymus, 40 proc. jų to nedarė. Šie skaičiai atskleidžia aiškią galimybę sistemingiau ir plačiau įgyvendinti tokius mokymus, ypač daug dėmesio skiriant lyčių įvairovei.

Kipro sveikatos priežiūros sektorius susiduria su panašiomis problemomis. **Sveikatos priežiūros specialistai teigia, kad pradėję dirbti jie beveik negauna oficialių mokymų apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos poreikius.** Nors kai kurie iš jų galėjo susidurti su susijusiomis temomis studijų metu, šie užsiėmimai dažnai buvo neprivalomi ir nebuvo įtraukti į pagrindinę mokymo programą. Medicininės gairės dėl translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros egzistuoja, tačiau **jos dažnai ignoruojamos arba jomis nepakankamai naudojamosi,** todėl daugelis specialistų neturi žinių ar pasitikėjimo savimi, kad galėtų teikti kompetentingą ir teigiamą sveikatos priežiūrą. Be klinikinių žinių trūkumo, **taip pat trūksta žinių apie translyčių ir interseksualių pacientų teises,** o tai dar labiau kenkia priežiūros kokybei.

Pačios sveikatos priežiūros įstaigos dažnai nėra pritaikytos įtraukti ar gerbti įvairias lytines tapatybes. **Daugelyje jų trūksta reikiamų išteklių, infrastruktūros ar privačių erdvių,** kad pacientai jaustųsi saugūs ir gerbiami. Šis įtraukties trūkumas prisideda prie plačiai paplitusios neigiamos patirties, ypač tų, kurie ieško lytį patvirtinančios priežiūros ar paramos psichikos sveikatos įstaigose. Paklausti apie mokymus apie specifinius translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos poreikius, 80 proc. sveikatos priežiūros darbuotojų teigė niekada negavę jokių oficialių mokymų. Tačiau didžioji dauguma išreiškė didelį norą, kad mokymų būtų daugiau, pripažindami, kad reikia gerinti jų supratimą ir paslaugų teikimą.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys ir toliau susiduria su dideliais įsidarbinimo galimybių apribojimais. Daugelis jų susiduria su **diskriminacija įdarbinimo proceso metu,** kai stereotipai ir išankstinės nuostatos dažnai lemia tiesioginį atmetimą. Tiems, kuriems vis dėlto pavyksta įsidarbinti, dažniausiai susiduriama su darbo užmokesčio skirtumais - translyčiai ir interseksualūs darbuotojai uždirba pastebimai mažiau nei jų bendraamžiai cislyčiai. Kadangi nėra aiškios ir įgyvendinamos teisinės apsaugos, **jie išlieka labai pažeidžiami dėl netinkamo elgesio ir nelygybės darbo vietoje.** Nors kai kurie darbdaviai išreiškia gerus ketinimus ir norą kurti įtraukią aplinką, jie dažnai nurodo platesnį visuomenės pasipriešinimą kaip didelę kliūtį, trukdančią įgyvendinti reikšmingus pokyčius.

Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas taip pat susiduria su kliūtimis. Didžioji dauguma - 77,8 proc. translyčių ir interseksualių respondentų nurodė, kad jiems sunku gauti reikiamas paslaugas. Ši patirtis apima tiek atsisakymą suteikti pagalbą, tiek medicinos personalo nesupratimą. Duomenys taip pat rodo, kad plačiai paplitusi nuomonė, jog **esamos psichikos sveikatos paslaugos nėra pritaikytos translyčiams ir interseksualiems asmenims,** todėl dar labiau pabrėžiamas skubus specializuotų paramos struktūrų ir mokymų poreikis.

Kipre gauti duomenys atskleidžia sisteminius trūkumus tiek užimtumo, tiek sveikatos priežiūros srityse. Nors esama pavienių pavyzdžių, rodančių pasiryžimą ir susidomėjimą integracija, jų dar nepalaiko institucinės struktūros, teisinės sistemos ar mokymo programos, būtinos tam, kad ketinimai virstų poveikiu. Ateityje, siekiant pašalinti šias giliai įsišaknijusias spragas, bus labai svarbu daugiau dėmesio skirti privalomam švietimui, kurti įtraukią darbo ir sveikatos priežiūros politiką ir nustatyti aiškią teisinę apsaugą.

Darbdaviai

- **D&I programos:** Dirbtuvės yra, tačiau dažniausiai jos yra savanoriškos.
- **Politikos trūkumas:** MVĮ dažnai neturi oficialių įtraukties struktūrų.

- **Įdarbinimas:** 60 proc. vykdė tam tikrus įvairovės mokymus; 40 proc. jų nevykdė.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

- **Diskriminacija darbo vietoje:** Dažnai pasitaiko įdarbinimo ir darbo užmokesčio nelygybės atvejais.
- **Psichikos sveikatos prieinamumas:** Esamos paslaugos menkai pritaikytos prie poreikių.
- **Sveikatos priežiūros kliūtys:** 77,8 proc. nurodė sunkumus; neteisingas lyties nustatymas ir prastas supratimas.

Sveikatos priežiūros specialistai

- **Mokymas:** 80 proc. neturėjo oficialaus mokymo apie translytiškumo ir (arba) interseksualumo problemas.
- **Teisinės žinios:** Ribotos žinios apie pacientų teises.

Pagrindinės išvados

- Geri ketinimai neatitinka politikos.
- Skubiai reikalingi privalomi mokymai ir teisinė apsauga.

LIETUVA

Lietuvoje LGL apklausė 33 darbdavius, sveikatos priežiūros specialistus ir translyčius/interseksualius asmenis dėl įtraukties darbo vietoje, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir platesnių visuomenės problemų. Šioje ataskaitoje apžvelgiamos integracijos pastangos darbo vietoje ir sveikatos priežiūros sektoriuose, remiantis darbdavių, sveikatos priežiūros specialistų ir translyčių bei interseksualių asmenų atsakymais. Rezultatai rodo teigiamus pokyčius ir nuolatinius iššūkius, kurie ir toliau daro įtaką translyčių ir interseksualių asmenų gerovei ir teisingam elgesiui su jais.

Keletas darbdavių pranešė apie aktyvų dalyvavimą įvairovės ir įtraukties iniciatyvose užimtumo kontekste. Didžioji dauguma - 75 % - patvirtino, kad jų organizacija vykdė įvairovės ir įtraukties mokymus, nors likusieji 25 % nurodė "galbūt", o tai rodo, kad nėra aišku, kiek šie mokymai yra sistemingi ar oficialūs. Džiugina tai, kad 75 % darbdavių taip pat nurodė, jog aktyviai įdarbino arba paaukštino translyčių ir interseksualių asmenų pareigas savo organizacijose. Tai rodo reikšmingą įsipareigojimą siekti įtraukties, nors jis dar nėra visuotinis.

Nepaisant šių pastangų, kitos išvados atskleidė, kad LGBTQI+ įtraukties prioritetai yra skirtingi. Paklausti, ar jų organizacijos teikia pirmenybę įvairių talentų įdarbinimui, respondentai atsakė įvairiai, atskleisdami, kad nors kai kurios įmonės yra aktyvios, kitos **neturi struktūrizuotos politikos ar aiškaus dėmesio šiam tikslui**. Panašus modelis išryškėjo ir vertinant vadovų informuotumą: Dalyvių buvo klausama, ar jų vadovų komandos yra gerai informuotos apie konkrečius iššūkius, su kuriais susiduria LGBTQI+ asmenys. Šie nevienareikšmiai rezultatai rodo, kad, nors kai kuriose erdvėse įtrauktis vertinama, vadovams visuose sektoriuose vis dar reikia daugiau švietimo ir dalyvavimo, kad būtų užtikrintas nuoseklus ir informuotas požiūris į įvairovę.

Sveikatos priežiūros sektoriuje **įtrauktį vis dar riboja formalių mokymų trūkumas**. Du trečdaliai sveikatos priežiūros specialistų nurodė, kad jie nėra gavę jokio struktūruoto mokymo apie translyčių ir interseksualių asmenų sveikatos priežiūros poreikius. Tik 33,3 proc. buvo išklause tokius mokymus, o tai rodo, kad profesinio tobulėjimo srityje esama didelių spragų. Šis trūkumas prisideda prie

priežiūros nenuoseklumo, nes kai kuriems specialistams trūksta esminių žinių apie lytį patvirtinančią praktiką ir translyčių bei interseksualių pacientų teises. Nepaisant to, dauguma sveikatos priežiūros darbuotojų išreiškė didelį norą toliau mokytis. Paklausti, ar papildomas mokymas padėtų jiems geriau suprasti translyčių ir interseksualių asmenų poreikius, jie nuolat gaudavo aukštus įvertinimus, o tai rodo norą augti ir tobulėti net ir tais atvejais, kai mokymų iki šiol trūko.

Translyčių ir interseksualių asmenų požiūriu, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir toliau kelia rimtų sunkumų. Nemažai 80 proc. respondentų teigė susidūrę su sunkumais gauti medicinos paslaugas. Šie sunkumai dažnai kyla dėl **diskriminacinio elgesio, klaidingo lyties nustatymo arba sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų žinių stokos**. Ypač buvo manoma, kad psichikos sveikatos priežiūros paslaugos yra menkai pritaikytos unikaliems translyčių ir interseksualių asmenų poreikiams. Respondentai apskritai nepalankiai vertino šias paslaugas, o tai rodo, kad labai reikia psichikos sveikatos pagalbos, kuri būtų įtraukianti ir teigiama.

Kalbant apie platesnę bendruomenės ir bendraamžių paramą, atsakymai buvo nevienareikšmiai. Kai kurie asmenys pripažino, kad turi galimybę naudotis bendruomenės tinklais ar LGBTQI+ organizacijomis, tačiau kiti nurodė, kad tokių išteklių jų vietovėje yra nedaug arba jų visai nėra. Toks nevienodas prieinamumas atspindi skirtumus tarp skirtingų regionų ar bendruomenių ir sustiprina bendruomeninių paslaugų plėtros ir skatinimo svarbą.

Apibendrinant duomenis galima susidaryti sudėtingą vaizdą. Viena vertus, yra daug žadančių institucinio atvirumo ženklų: daugelis darbdavių ir sveikatos priežiūros specialistų rodo susidomėjimą ir pastangas remti LGBTQI+ įtrauktį. Kita vertus, **vis dar esama didelių vadovų sąmoningumo, nuoseklių mokymų ir infrastruktūros spragų, kurios** neleidžia šios įtraukties visiškai įgyvendinti. Šioms problemoms spręsti reikės koordinuotų pastangų, įskaitant privalomų mokymo programų įgyvendinimą, didesnę vadovų atskaitomybę ir investicijas į įtraukias bendruomenės paramos sistemas.

Darbdaviai

- **Įtraukimo pastangos:** 75 proc. dalyvavo mokymuose; 75 proc. įdarbino translyčius ir (arba) interseksualius asmenis.
- **Lyderystės spragos:** Vadovybė nevienodai informuota.

Translyčiai ir interseksualūs asmenys

- **Sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas:** 80 proc. susidūrė su kliūtimis; dažnai pasitaikė replikų lytinės tapatybės atžvilgiu ir diskriminacijos atvejų.
- **Psichikos sveikatos paslaugos:** Vertinamos prastai; trūksta kultūrinės kompetencijos.
- **Bendruomenės parama:** LGBTQI+ išteklių matomumas nenuoseklus.

Sveikatos priežiūros specialistai

- **Mokymai:** 66,7 proc. negavo jokio struktūruoto mokymo.
- **Noras:** Didelis susidomėjimas tolesniais mokymais.

Pagrindinės išvados

- Atvirumas egzistuoja, tačiau išlieka įgyvendinimo spragos.
- Investuokite į lyderystės mokymus, infrastruktūrą ir bendruomenės paramą.

Išvados

Šioje ataskaitoje pabrėžiama didelė Ispanijos, Graikijos, Lietuvos, Kipro ir Airijos pažanga skatinant LGBTQI+ teises, kartu nustatant nuolatinės spragas ir iššūkius. **Svarbiausiose išvadose pabrėžiama tvirtų teisinių sistemų**, tokių kaip Ispanijos Translyčių įstatymas ir Airijos antidiskriminacinės priemonės, **svarba**, taip pat poreikis gerinti įgyvendinimą, ypač kaimo ar konservatyviuose regionuose. Bendros kliūtys, tokios kaip riboti instituciniai gebėjimai ir nepakankama sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas translyčiams ir interseksualiems asmenims, rodo, kad būtina imtis tolesnių veiksmų. Siekiant spartesnės pažangos, būtinas tarpvalstybinis bendradarbiavimas. Dalijimasis gerąja patirtimi, pavyzdžiui, Graikijos interseksualių asmenų apsauga ir Lietuvos struktūrizuotos translyčių sveikatos priežiūros gairės, siūlo kelią link suderintų metodų. Regioniniu bendradarbiavimu galima skatinti derinimą su ES strategijomis, suteikiant šalims galimybę bendrai spręsti problemas ir didinti jų poveikį. Norint užtikrinti LGBTQI+ teises, reikia nuolatinio politikos formuotojų, institucijų ir visuomenės įsipareigojimo. Teikdamos pirmenybę politikos tobulinimui, stiprindamos institucijas ir skatindamos visuomenės informuotumą, dalyvaujančios šalys gali kurti įtrauktesnę Europą, kurioje visi asmenys, nepriklausomai nuo jų tapatybės, būtų apsaugoti ir įgytų daugiau galių.

Šalis	Politikos patobulinimai	Institucinis stiprinimas
Ispanija	- Įtvirtinti nebinarinės tapatybės apsaugą - Spręsti regioninius teisėsaugos nenuoseklumus	- Išplėsti sveikatos priežiūros ir viešojo sektoriaus darbuotojų mokymus - Gerinti autonominių regionų veiklos koordinavimą
Graikija	- Išplėsti interseksualių asmenų apsaugą, neapsiribojant dabartiniais medicinos įstatymais - Spręsti konservatyvaus visuomenės pasipriešinimo problemą kaimo vietovėse	- Mokyti sveikatos priežiūros specialistus apie translyčių ir (arba) interseksualų poreikius - Bendradarbiavimas tarp translyčių/interseksualių asmenų bendruomenių ir įdarbinimo įmonių - Stiprinti kovos su diskriminacija įstatymų vykdymą
Lietuva	- Įtraukti lytinę tapatybę / išraišką į lygybės įstatymus - Spręsti teisinio lyties pripažinimo trūkumo nebinarinės lytinės tapatybės / interseksualiems asmenims problemą	- Didinti lygybės institucijų gebėjimus - Užtikrinti nuoseklų, valstybės remiamą mokymą

Kipras	- Parengti nacionalinę LGBTQI+ įtraukties strategiją - Gerinti teisinį lytinės tapatybės pripažinimą ir teises darbo vietoje	- Nustatyti privalomus įtraukties mokymus sveikatos priežiūros ir viešosiose tarnybose - Sukurti ataskaitų teikimo ir atskaitomybės mechanizmus
Airija	- Didinti esamų teisės aktų tarpusavio deramumą - Gerinti suaugusiųjų, ne tik jaunimo, galimybes naudotis įtraukiomis sveikatos priežiūros paslaugomis.	- plėsti tikslinį sveikatos priežiūros specialistų mokymą - Stiprinti diskriminacijos darbo vietoje stebėseną

ACTIVEAID

INCLUSION THAT TRANSFORMS LIVES

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Project number: 101144651

PARTNERSHIP:

SOMO2
LGTB+ ARAGÓN

UCD School of Medicine
Scoil an Leighis UCD

**SOCIAL
INNOV**

WISEFOUR

PROLEPSIS
INSTITUTE
épave • extraluxon • mapuðam

L G L
NACIONALINĖ
LGBT TEISIŲ
ORGANIZACIJA

Funded by
the European Union